

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Kubíková

Zastoupení na základě rozhodnutí soudu v civilním soudním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Zastoupení na základě rozhodnutí soudu v civilním soudním řízení*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 15. dubna 2019

.....

Kateřina Kubíková

Ráda bych na tomto místě poděkovala *JUDr. Janě Petrov Křiváčkové, Ph.D.*, za cenné odborné připomínky, které mi poskytla při psaní práce. Také bych chtěla poděkovat soudci *JUDr. Jiřímu Šopkovi* za velmi přínosné postřehy ze soudní praxe. A v neposlední řadě náleží poděkování všem mým blízkým, kteří mě po celou dobu podporovali.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Zastoupení v civilním soudním řízení	9
1.1 Úvod k procesní způsobilosti účastníka	9
1.2 Rozlišení zastoupení	10
1.3 Historický vývoj ustanovení o zastoupení na základě rozhodnutí soudu	13
2 K procesnímu opatrovnickví a nebezpečí z prodlení	16
2.1 Procesní opatrovnickví	16
2.2 Nebezpečí z prodlení	20
2.2.1 Absence nebezpečí z prodlení v § 29 odst. 1 a § 29 odst. 2 OSŘ	20
3 Opatrovnickví procesně nezpůsobilé fyzické osoby	23
3.1 Nemožnost samostatně jednat před soudem	23
3.2 Nedostatek zastoupení fyzické osoby	27
3.3 Porovnání se slovenskou právní úpravou	29
4 Opatrovnickví právnické osoby neschopné před soudem jednat	32
4.1 Osoba oprávněná jednat za právnickou osobu	32
4.2 Neexistence nebo spornost osoby oprávněné jednat za právnickou osobu	33
4.2.1 Rozpory mezi jednatelem společnosti s ručením omezeným	35
4.3 Porovnání se slovenskou právní úpravou	37
5 Osoba opatrovníka	39
5.1 Výběr osoby opatrovníka	41
5.2 Náprava vad	42
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů	50
Abstrakt	55
Abstract	55
Klíčová slova	56
Key words	56

Seznam použitých zkratk

an. – a následující

CŘS – Zákon ze 1. srpna 1895 č. 113 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), ve znění pozdějších předpisů

CSP – Zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, v znení neskorších predpisov

Listina – Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

ObčZ – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

občanský zákoník 1964 – Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

obchodní zákoník – Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSP – Zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov

OSŘ – Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ do roku 1991 – Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 328/1991 Sb., účinném ke dni 1. října 1991

OSŘ 1950 – Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů

ZOK – Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

ZŘS – Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Tématem této diplomové práce je *Zastoupení na základě rozhodnutí soudu v civilním soudním řízení*. V našem právním řádu se jedná již o ustálený institut. Tento druh zastoupení se v soudním řízení nenachází jen pro urychlení řízení, jak by se na první pohled mohlo zdát, ale má předně chránit práva účastníka, kterého se ustanovení zástupce týká. Jeho význam tak spočívá právě v naplňování práv účastníků. Je také nenahraditelný pro účinné uskutečnění zásady rovnosti účastníků v občanském soudním řízení. Nesmí se ale jednat o pouhý formální úkon soudu, bez dostatečného zvážení podmínek pro jeho užití.

Vzhledem k tomu, že zastoupení na základě rozhodnutí soudu je velmi obsáhlý institut, není v rozsahu práce se jím zabývat v souhrnu podrobně. Z toho důvodu je tato práce zaměřena na jeho užití v civilním sporném řízení na území České republiky a pro bližší rozbor byla vybrána ustanovení § 29 odst. 1 a odst. 2 OSŘ. Tato jsou zajímavá tím, že k ustanovení opatrovníka musí nastat nebezpečí z prodlení. Tedy určitá časová tíseň způsobená okolnostmi případu, kterou soud musí řešit ustanovením procesního opatrovníka.

Pro řádné uchopení institutu však alespoň okrajově vymezují také procesní opatrovnictví v civilních nesporných řízeních, jelikož vykazuje určitá specifika, která stojí za zmínění. Oproti ustanovení procesního opatrovníka při nebezpečí z prodlení pak zběžně odlišuji ustanovení opatrovníka dle § 29 odst. 3 OSŘ či zástupce dle § 30 OSŘ.

Dané téma jsem si zvolila pro jeho význam, jelikož se jedná o užívaný institut, který má v našem právním řádu svou tradici. Zároveň mám za to, že stále ještě nebyl podroben dostatečnému rozboru. OSŘ je kodex mající své základy v totalitní ideologii. I když prošel nespočtem novelizací, na moderní civilní procesní kodex se stále ještě čeká. Je možné tak hovořit o stabilitě úpravy zastoupení na základě rozhodnutí soudu, jelikož v nedávné době novelizována nebyla. V kontextu nové úpravy civilního procesu na Slovensku a možné úpravy *de lege ferenda* civilního procesu u nás, je však vhodné podrobit institut bližší analýze, která by měla poukázat na možné problémy, které se v soudní praxi vyskytují, a pokusit se navrhnout jejich řešení.

Práce je rozčleněna na pět kapitol. V první kapitole je popsáno zastoupení v civilním soudním řízení se zaměřením na rozlišení jednotlivých druhů zastoupení. V další kapitole je rozebráno obecně procesní opatrovnictví a nebezpečí z prodlení. Následující dvě kapitoly se detailněji zaměřují na analýzu ustanovení opatrovníka při nebezpečí z prodlení a jejich komparaci s právní úpravou na Slovensku. Tato komparace je vhodná z toho důvodu, že

Slovensko má s naším právním řádem společnou historii, a zároveň již přijalo nový civilní procesní kodex. V závěru se zabývám osobou opatrovníka a vadami při jeho ustanovení.

Uvedené rozdělení práce má poukázat na to, že zastoupení na základě rozhodnutí soudu, zejména pak procesní opatrovnictví při nebezpečí z prodlení, nestojí v právním řádu samostatně. Soud pomocí tohoto institutu musí zajistit zejména naplnění zásady rovnosti, jako jedné ze stěžejních zásad civilního procesu. Nejedná se o pouhou proklamaci, k ustanovení opatrovníka musí dojít v souladu se všemi podmínkami požadovanými právním řádem a mnohdy také vyvozenými judikaturou. V této diplomové práci jsou tak uvedeny rozličné okolnosti, které soudy musí zvažovat. Ustanovení opatrovníka při nebezpečí z prodlení má silné vazby zejména na otázku procesní způsobilosti, případně určení osoby oprávněné jednat za účastníka, který je právnickou osobou. Také je zdůrazněn prvek nutnosti rychlého řešení, které však nesmí být na úkor práv účastníka. Relevantní jsou tak i možnosti nápravy vad, které mohou vzniknout při (ne)ustanovení opatrovníka.

Hypotéza diplomové práce na základě výše uvedeného zní: *Současná zákonná úprava upravující zastoupení na základě rozhodnutí soudu při nebezpečí z prodlení ve sporném soudním řízení nevykazuje významné nedostatky.* Hypotéza vychází z předpokladu, že zastoupení na základě rozhodnutí soudu není v našem právu novým institutem, a proto mohlo již dojít k odstranění většiny problémů.

Cílem práce je zhodnotit smysl a účel tohoto institutu a rozebrat jeho vybraná ustanovení, a prostřednictvím nich zodpovědět tyto výzkumné otázky: *Vyvolává současná právní úprava zastoupení na základě rozhodnutí soudu v soudní praxi nějaké nejasnosti? Měla by se právní úprava tohoto institutu de lege ferenda změnit? Bylo by vhodné se de lege ferenda inspirovat institutem procesního opatrovníka, tak jak jej upravilo Slovensko?*

Ve své práci vycházím zejména z komentářové literatury, která však ne vždy zodpovídá dané otázky. Užívám tak v hojně míře i judikaturu, která má nenahraditelný význam. Dále se řídím současnou právní úpravou, kdy neopomínám reflektovat i návrh věcného záměru civilního řádu soudního¹. Ten představuje možnou podobu nového civilního procesního kodexu, a proto je relevantní hlavně pro úvahy de lege ferenda. Pro uchopení institutu ve všech souvislostech jsou okrajově použity i již zrušené právní předpisy. Zdroje související s právní úpravou na Slovensku, zejména právní předpisy a komentář, jsou pak významné pro komparaci.

Při psaní diplomové práce využívám zejména metodu deskripce, analýzy, syntézy a komparace. Deskripce je aplikována zejména ze začátku práce pro vymezení pojmů

¹ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 22. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

relevantních pro zastoupení na základě rozhodnutí soudu. Pro vyvozování závěrů a zodpovězení na výzkumné otázky je důležitá metoda analýzy a syntézy. V neposlední řadě je metoda komparace využita pro porovnání současné právní úpravy zejména s návrhem věcného záměru civilního řádu soudního a se slovenskou právní úpravou.

1 Zastoupení v civilním soudním řízení

Obecně, ať již v hmotněprávní nebo procesní rovině, může každý svéprávný subjekt jednat samostatně. Někdy však není samostatné jednání možné nebo vhodné. Pro řešení těchto situací existuje institut zastoupení.² „Zastoupení je zvláštní vztah dvou osob, zástupce a zastoupeného, v důsledku kterého má zástupce právní možnost jednat na účet zastoupeného.“³ Jednání zástupce má tak právní a hospodářské účinky pro zastoupeného.⁴

1.1 Úvod k procesní způsobilosti účastníka

Účastníky řízení lze obecně vymezit jako ty subjekty, o jejichž právech a povinnostech je v řízení jednáno.⁵ Účastníci jsou pak charakterizováni předpoklady účastenství, mezi něž řadíme způsobilost být účastníkem řízení (procesní subjektivitu dle § 19 OSŘ) a procesní způsobilost (způsobilost samostatně jednat před soudem dle § 20 OSŘ).⁶

Procesní způsobilost umožňuje účastníkům činit úkony před soudem samostatně bez nutnosti být zastoupeni. Oproti procesní subjektivitě její nedostatek nevede k nemožnosti být účastníkem, nicméně je relevantní pro soud, zda může s účastníkem jednat přímo nebo zda bude jednat s účastníkem prostřednictvím zástupce. Svěprávnost jako hmotněprávní institut přímo ovlivňuje procesní právo, jelikož v rozsahu svéprávnosti může účastník také samostatně jednat. Samostatně tak může před soudem jednat hlavně plně svéprávná fyzická osoba.⁷ Dle § 30 ObčZ plnou svéprávnost nabývá člověk dovršením zletilosti, před nabytím zletilosti pak uzavřením manželství nebo přiznáním svéprávnosti.

Procesní způsobilost nezletilého účastníka záleží na individuální míře rozumové a volní vyspělosti, případně na rozsahu svéprávnosti dle zvláštních konstrukcí dle § 33–35 ObčZ. I když nezletilí nebo zletilé osoby omezené ve svéprávnosti mohou v určitých případech vystupovat před soudem samostatně, může být z důvodu ochrany jejich práv vhodné, aby byly zastoupeny. K tomu slouží tzv. pojistka předsedy senátu dle § 23 OSŘ.⁸

² MELZER, Filip. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář, svazek III*. Praha: Leges, 2014, s. 39 (§ 436 an. ObčZ).

³ Tamtéž.

⁴ MELZER. In MELZER, TÉGL: *Občanský zákoník: velký komentář...*, s. 39.

⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, s. 21.

⁶ Tamtéž, s. 97.

⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 61.

⁸ Tamtéž, s. 61–62.

Na otázku, zda mají právnické osoby procesní způsobilost či nikoli, nemá odborná veřejnost jednoznačnou odpověď.⁹ Jedním z názorů je, že oproti fyzickým osobám právnické osoby nemají dle hmotného práva svéprávnost, nemají tak ani procesní způsobilost. Tato situace se však neřadí pod procesní zastoupení, ale pod zvláštní ustanovení o jednání za právnickou osobu, kdy se na osoby, které za právnickou osobu jednájí dle § 21 OSŘ, použije úprava pro účastníky řízení, nikoli pro zástupce.¹⁰ Korbel naopak tvrdí, že právnické osoby mají stejně jako fyzické osoby procesní způsobilost, která ale nevypovídá o tom, jak konkrétně jí realizují.¹¹ Winterová zastává názor, že u právnických osob splývá procesní subjektivita s procesní způsobilostí.¹² Ve výsledku však dochází většina ke stejnému závěru, a to že hlavní je existence fyzické osoby, která za právnickou osobu jedná dle § 21 OSŘ. Zda má právnická osoba procesní způsobilost či nikoli, je pak spíše jen střet akademický.¹³

„*Ne každý, kdo má způsobilost být účastníkem řízení, může však před soudem jednat samostatně, a jestliže samostatně jednat nemůže, musí být zastoupen.*“¹⁴ Procesní způsobilost se řadí k podmínkám řízení dle § 103 OSŘ, soud jí zkoumá kdykoli za řízení a má povinnost přijmout opatření k odstranění jejího nedostatku.¹⁵ Soud tento nedostatek může odstranit například tím, že vyzve zákonného zástupce účastníka a s ním dále v řízení jedná, nebo určité jednání účastníka nechá schválit příslušným soudem. Soud je dále při splnění podmínek povinen řízení přerušit dle § 109 OSŘ a vyčkat do doby, než bude jmenován hmotněprávní opatrovník, v případě nebezpečí z prodlení lze ustanovit procesního opatrovníka dle § 29 odst.1 OSŘ.¹⁶

1.2 Rozlišení zastoupení

Zastoupení dle hmotného práva se rozlišuje na zastoupení přímé a nepřímé. V případě nepřímého zastoupení jedná zástupce svým jménem na účet zastoupeného. U přímého

⁹ viz DVOŘÁK, Bohumil. K problematice procesního jednání právnických osob. *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 19, s. 649–655.

¹⁰ ŠÍNOVÁ. In SVOBODA: *Civilní proces: obecná část ...*, s. 62.

¹¹ KORBEL, František. In JIRSA, Jaromír a kol., HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 137 (§ 21 OSŘ).

¹² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první, řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 132.

¹³ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel (ed) *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 90 (§ 20 OSŘ).

¹⁴ JIRSA, Jaromír, VANČUROVÁ, Kateřina. In JIRSA, Jaromír a kol., HAVLÍČEK, Karel (ed.). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 132 (§ 20 OSŘ).

¹⁵ Tamtéž, s. 133.

¹⁶ JIRSA, VANČUROVÁ. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 134.

zastoupení oproti tomu zástupce jedná jménem zastoupeného a na jeho účet, tedy právní následky jednání zástupce mají následky bezprostředně pro zastoupeného.¹⁷

Procesní zastoupení je typově zastoupení přímé. V rámci procesního zastoupení rozlišujeme tři druhy zastoupení, kterými jsou zastoupení na základě zákona, zastoupení na základě plné moci a zastoupení na základě soudního rozhodnutí.¹⁸

První druh zastoupení – zákonné zastoupení – se vztahuje pouze na fyzické osoby, které nemohou jako účastníci samostatně v soudním řízení jednat. Jedná se o nezletilé účastníky v případech, že řízení z důvodu svého obsahu přesahuje jejich rozumovou a volní vyspělost nebo svéprávnost dle speciálních konstrukcí, a o zletilé účastníky v rozsahu, ve kterém došlo soudem k omezení jejich svéprávnosti.¹⁹

Pokud ne plně svéprávná fyzická osoba má v konkrétním případě procesní způsobilost pro dané řízení, avšak nemá plnou procesní způsobilost²⁰, může dojít k využití tzv. pojistky předsedy senátu dle § 23 OSŘ.²¹ Soud je povinen schopnost samostatně jednat posuzovat nejen pro řízení jako celek, ale i pro jednotlivé procesní úkony. Zjistí-li, že vzhledem k okolnostem daného případu je nutné, aby byl člověk zastoupen jeho zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, může usnesením rozhodnout, že zastoupen být musí. U plně svéprávných osob je toto zastoupení vyloučeno; nejsou-li tyto osoby fakticky schopné jednat, je možné ustanovit opatrovníka na základě rozhodnutí soudu dle § 29 OSŘ.²²

Přestože se lze někdy setkat s označením zastoupení dle § 23 OSŘ jako „*zastoupení na základě rozhodnutí soudu*“²³ mám za to, že takové označení je nevhodné. Zastoupení dle § 23 OSŘ se systematicky řadí k zastoupení na základě zákona, jelikož pouze ne plně svéprávný člověk může být takto zastoupen, a to pouze svým zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, tedy hmotněprávním zástupcem. Mnohem vhodnější je označení tzv. pojistky předsedy senátu jako „*podpůrné zákonné zastoupení plně nesvéprávné fyzické osoby*“²⁴. Je důležité odlišit zákonné zastoupení od jiného druhu procesního zastoupení, kterým je

¹⁷ MELZER. In MELZER, TÉGL: *Občanský zákoník: velký komentář...*, s. 40.

¹⁸ ŠÍNOVÁ. In SVOBODA: *Civilní proces: obecná část...*, s. 63.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tento účastník by v dané věci mohl jednat samostatně, avšak není plně svéprávný a sám by nemohl plně bránit svá práva.

²¹ ŠÍNOVÁ. In SVOBODA: *Civilní proces: obecná část...*, s. 63.

²² KORBEL, František. In JIRSA, Jaromír a kol, HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 166 (§ 23 OSŘ).

²³ DOLEŽÍLEK, Jiří. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 139 (§23).

²⁴ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 115 (§23).

zastoupení na základě rozhodnutí, jímž je ustanoven pouze procesní opatrovník účastníkovi, který může být plně svéprávný, tedy plně procesně způsobilý.

Dalším druhem zastoupení je zastoupení na základě plné moci. Účastník si zvolí zmocněnce, jemuž udělí plnou moc buď písemně, nebo ústně do protokolu. Může být udělena procesní plná moc nebo prostá plná moc. Tyto se liší rozsahem oprávnění zmocněnce, kdy na základě procesní plné moci může činit všechny úkony v celém řízení, oproti tomu prostá plná moc jej opravňuje pouze pro určité úkony v ní uvedené.²⁵

Zastoupení na základě rozhodnutí soudu je třetím druhem procesního zastoupení a také tématem této diplomové práce. Soud účastníkovi ustanoví svým rozhodnutím opatrovníka, kterého je nutné odlišit od opatrovníka ustanoveného dle hmotného práva. V daném případě se jedná pouze o procesního opatrovníka. Můžeme se setkat i s označením zástupce na základě rozhodnutí, procesní zástupce, nebo opatrovník pro konkrétní řízení čili opatrovník ad hoc.²⁶ Ve své práci tak užívám uvedené pojmenování promiscue.²⁷

Dále je možné rozlišovat dvě formy zastoupení, kterými je opatrovnictví a zákonné zastoupení, jež se především liší právním důvodem vzniku, kdy opatrovnictví vzniká rozhodnutím soudu a zákonné zastoupení přímo ze zákona.²⁸ Lze se setkat s názorem, že pod zákonné zastoupení se řadí i poručnictví, pěstounství, svěření dítěte do péče jiné osoby apod., kdy je zástupce určen rozhodnutím soudu.²⁹ Wenzlová naopak tvrdí, že se tyto specifické případy řadí pod tzv. jiné formy zastoupení, které nelze podřadit ani k zákonnému zastoupení, ani k opatrovnictví, a to i přes to, že se shoduje s rozlišením zákonného zastoupení a opatrovnictví dle způsobu jejich vzniku.³⁰ Pokud nemůže dítě zastupovat rodič, jako primární zákonný zástupce, jeho roli je nutné nahradit jinými instituty, které však nejsou obsahově totožné s opatrovnictvím. Přikláním se proto k jejich zařazení k zákonnému zastoupení, a to i přesto, že mají s opatrovnictvím stejný způsob vzniku, jinak jsou mnohem bližší svým smyslem a účelem právě zákonnému zastoupení.

²⁵ ŠÍNOVÁ. In SVOBODA: *Civilní proces: obecná část...*, s. 64.

²⁶ SEDLÁČEK, Miroslav. K problematice procesního zastoupení na základě rozhodnutí soudu. *Soukromé právo*. 2018, roč. 6, č. 6, s. 27.

²⁷ Nicméně v § 29 OSŘ nalezneme pouze označení „opatrovník“ bez bližší specifikace.

²⁸ KORBEL, František, JIRSA, Jaromír In JIRSA, Jaromír a kol., HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 220 (§ 29 OSŘ).

²⁹ MELZER. In MELZER, TÉGL: *Občanský zákoník: velký komentář...*, s. 43–44.

³⁰ WENZLOVÁ, Michaela. In PETROV, Jan (ed). *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 491–492 (§ 457 ObčZ).

Opatrovnictví můžeme dělit na hmotněprávní a procesní. Hmotněprávní opatrovník je jmenován hlavně z důvodů uvedených v občanském zákoníku, například při omezení svéprávnosti či při neznámém pobytu člověka.³¹

Na rozdíl od hmotněprávního opatrovníka je procesní opatrovník ustanovený na základě rozhodnutí soudu opatrovníkem pouze pro řízení, ve kterém vystupuje a jeho funkce zanikne s koncem řízení. Procesní opatrovnictví však trvá i v dovolacím řízení, čímž se odlišuje od procesního zástupce na základě plné moci. Procesní opatrovnictví je užší než opatrovnictví hmotněprávní, jelikož procesní opatrovník je ustanoven jen pro účely řízení před soudem, proto je úprava procesního opatrovnictví speciální vůči obecné hmotněprávní úpravě v občanském zákoníku. V konkrétním případě není ustanovení procesního opatrovníka cílem řízení, avšak jen prostředkem k zajištění minimální ochrany práv účastníka v řízení, které se zpravidla netýká opatrovnictví.³²

1.3 Historický vývoj ustanovení o zastoupení na základě rozhodnutí soudu

Zastoupení na základě rozhodnutí soudu bylo v českém právním řádu zakotveno již od počátku Československé republiky. Zákonem ze dne 28. října 1918 o zřízení samostatného státu československého bylo stanoveno, že všechny dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.³³ Na našem území se tak aplikovala původní rakouská úprava.

Nejdříve zastoupení na základě rozhodnutí soudu upravoval zákon ze 1. srpna 1895 č. 113 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), ve znění pozdějších předpisů (dále „CŘS“). Nesporná řízení pak byla mimo jiné upravena v zákoně o soudním řízení v nesporných věcech právních, uvedený patentem č. 208/1854 ř. z. (nesporný patent), který byl několikrát novelizován. Následoval zákon č. 142/1950 Sb. o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále „OSŘ 1950“), který byl nahrazen současným mnohokrát novelizovaným OSŘ.

CŘS upravoval zastoupení, které můžeme z dnešního pohledu zařadit pod zastoupení na základě rozhodnutí soudu, na několika místech. Soud mohl například ustanovit opatrovníka z moci úřední procesně nezpůsobilé straně, která neměla dosud zákonného zástupce, a to na návrh protistrany, jestliže by pro protistranu existovalo nebezpečí z prodlení.³⁴ Dále bylo

³¹ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení*...s. 220.

³² Tamtéž, s. 220–221.

³³ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní: díl I. Nauka o organizaci a příslušnosti soudů*. 4. vydání. Praha: nákladem vlastním v komisi spolku československých právníků Všehrd, 1934, s. 15.

³⁴ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní: díl II. Řízení před soudy první stolice*. 3. vydání. Praha: nákladem vlastním, 1932, s. 12–13.

možné ustanovit na žádost účastníka zástupce – advokáta, jako součást tzv. práva chudých.³⁵ Pro ustanovení advokáta bylo navíc nutné, aby se jednalo o řízení s povinným zastoupením advokátem či o spor od určité částky.³⁶ Z moci úřední nebo na návrh byl ustanoven opatrovník i účastníkovi neznámého pobytu, jestliže měl vykonat procesní úkon k ochraně svých práv.³⁷ Dále bylo například umožněno ustanovit opatrovníka, doručovalo-li se osobám, které se nacházely v zahraničí, jestliže jim nebylo možné doručit v přiměřeném čase.³⁸

Dle ustanovení o nesporných řízeních mohl být ustanoven opatrovník ad hoc například když účastníci nebo zákonní zástupci zanedbávali své povinnosti nebo při projednávání pozůstalosti.³⁹ Obsah práva chudých byl v nesporném řízení užší, protože účastník zde neměl právo žádat o ustanovení zástupce.⁴⁰ Tato norma nicméně neměla pro účastníky příliš negativní následky, protože v nesporném řízení bylo ústní jednání spíše výjimečné a byla umožněna výjimka v případě řízení o zbavení svéprávnosti.⁴¹

Zvrat nastal v roce 1948, kdy změna společenských poměrů způsobila i změnu civilního práva procesního. Byl přijat OSŘ 1950, který ustanovit opatrovníka na základě rozhodnutí nadále umožňoval. Soud mohl v případě nebezpečí z prodlení ustanovit opatrovníka pro konkrétní řízení procesně nezpůsobilému účastníkovi, který neměl zákonného zástupce, nebo i procesně způsobilému, jenž se nemohl účastnit řízení.⁴² Oproti ustanovení v ČŘS se již nekonkretizovalo, která strana musí být v nebezpečí z prodlení, ani se nevyžadoval návrh účastníka. V rámci doručování pak OSŘ 1950 obsahoval také povinnost soudu ustanovit opatrovníka účastníku neznámého pobytu, jestliže měl učinit nějaký procesní úkon.⁴³

Opatrovníka ad hoc bylo dále možné ustanovit namísto přerušení řízení. Jestliže účastník neměl zástupce na základě procesní plné moci a zemřel, ztratil procesní způsobilost nebo se nemohl účastnit řízení pro překážku trvalejší povahy, a pokud by se přerušením zmařil účel řízení anebo ostatním účastníkům měla vzniknout nepoměrná újma a potřebný skutkový stav bylo možné zjistit i bez toho účastníka.⁴⁴ Zemřel-li účastník, soud řízení nejdříve přerušil

³⁵ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. procesní: díl II. Řízení před soudy první stolice*. 3. vydání. Praha: nákladem vlastním, 1932, s. 91.

³⁶ Tamtéž, s. 97.

³⁷ HORA: *Československé civilní právo procesní. procesní: díl II...*, s. 223.

³⁸ Tamtéž, s. 224–225.

³⁹ HORA, Václav. *Soudní řízení nesporné: základní zásady podle zák. ze dne 19. června 1931 č. 100 Sb. z. a n. a předpisy o příslušnosti*. Praha: nákladem vlastním v komisi spolku československých právníků Všehrd, 1931, s. 153.

⁴⁰ Tamtéž, s. 56.

⁴¹ HORA: *Soudní řízení nesporné...*, s. 58.

⁴² STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. Praha: Orbis, 1958, s. 40.

⁴³ Tamtéž, s. 54.

⁴⁴ STEINER: *Občanské právo procesní v praxi soudů...*, s. 66–67.

a nebyli-li dědicové ještě známí, učinil soud účastníky dalšího řízení dědice bez uvedení jmen, zastoupené opatrovníkem ad hoc.⁴⁵ Zákon obsahoval i další ustanovení umožňující ustanovení opatrovníka rozhodnutím soudu, není však v možné se v rozsahu této práce těmito zabývat podrobněji.

Zákon již nepoužíval označení právo chudých, avšak i v OSŘ 1950 nalezneme oprávnění soudu ustanovit účastníku na jeho žádost zástupce, jestliže splňoval podmínky pro osvobození od soudních poplatků a bylo-li to třeba k ochraně jeho práv.⁴⁶ Oproti úpravě v ČŘS ustanovení zástupce již není vázáno pouze na řízení s povinným zastoupením advokátem nebo na spory od určité hodnoty, ale pouze na splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků a potřebnost ochrany práv.

Na výše uvedených ustanoveních dříve platných zákonů lze sledovat, že zastoupení na základě rozhodnutí soudu bylo v různých podobách zakotveno v našem právním řádu již od počátku Československé republiky, což svědčí o důležitosti tohoto institutu. Přestože se ustanovení o tomto druhu zastoupení v čase měnily, jejich podstata zůstává stejná. Současná právní úprava tak není založena pouze na některém z uvedených právních předpisů, ale dále se vyvíjí.

⁴⁵ STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. Praha: Orbis, 1958, s. 68.

⁴⁶ § 142 OSŘ 1950

2 K procesnímu opatrovnickví a nebezpečí z prodlení

Ustanovení procesního opatrovníka je možné jen ze zákonem vymezených důvodů a nutnost ustanovení zástupce ad hoc pak musí vyvstat v konkrétním probíhající řízení. Ustanovený zástupce následně tím, že činí za účastníka procesní úkony, umožňuje pokračování řízení, čímž chrání nejen práva zastoupeného, ale i zájem jiných účastníků na ukončení řízení.⁴⁷ Dle § 18 odst. 1 OSŘ mají účastníci v občanském soudním řízení rovné postavení. Různé důvody však mohou vést k narušení rovnosti a soud musí zareagovat, aby zabránil, případně odstranil nežádoucí následky, jež z toho mohou plynout. Institut procesního opatrovníka je tak jedním z nástrojů umožňujících zachování rovnosti v soudním řízení. Obecně je pak opatrovníkem ten, kdo má za úkol mimo jiné bránit práva a zájmy jiné osoby, která toto pro určitou překážku činit sama nemůže.⁴⁸

Ustanovení § 29 OSŘ bylo doposud čtyřikrát novelizováno, nicméně v této diplomové práci se zaměřuji pouze na vývoj částí vztahujících se k nebezpečí z prodlení. „*Není-li zastoupen ten, kdo nemůže před soudem samostatně jednat, ustanoví mu předseda senátu opatrovníka, je-li tu nebezpečí z prodlení.*“⁴⁹ První novela⁵⁰ doplnila ustanovení o větu, že se postupuje stejně, stanoví-li tak zvláštní zákon. Jak je dále uvedeno, jedná se o poměrně problematický dovětek, v současnosti s nejistým účelem. Další novelizací⁵¹ došlo k specifikaci opatrovnickví ad hoc v případě nebezpečí z prodlení dle § 29 odst. 1 OSŘ tím, že účastník dle tohoto ustanovení musí být fyzickou osobou, a dále bylo výslovně zakotveno zastoupení ad hoc právnické osoby, a to v druhém odstavci § 29 OSŘ. Od 1. 1. 2001 zůstává § 29 odst. 1 a odst. 2 OSŘ beze změny.

2.1 Procesní opatrovnickví

Procesní opatrovník dle § 29 OSŘ je ustanoven usnesením v rámci probíhajícího sporného řízení a nikoli v samostatném opatrovnickém řízení dle ZŘS, ve kterém je jmenován opatrovník hmotněprávní.⁵² Z dikce ustanovení § 29 odst. 1 a odst. 2 OSŘ⁵³ plyne, že jsou-li naplněny podmínky, soud musí ustanovit procesního opatrovníka obligatorně. Toto je vhodné, protože

⁴⁷ SMOLÍK. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 149.

⁴⁸ KRIVÁČKOVÁ, Jana. Význam judikatury při ustanovení opatrovníka účastníku civilního soudního řízení dle § 29 o.s.ř. In HAMULÁK, Ondrej (ed). *Fenomén judikatury v právu. Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2009*. Praha: Leges, 2010, s. 417.

⁴⁹ § 29 odst. 1 OSŘ do roku 1991

⁵⁰ Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁵¹ Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 221.

⁵³ K těmto ustanovením blíže v kapitole 3 a 4.

nemůže-li účastník z různých důvodů před soudem jednat a zároveň je zde nebezpečí z prodlení, soud nemá mít možnost dále zvažovat varianty řešení a musí pohotově konat.⁵⁴

Ustanovit účastníku opatrovníka ad hoc je možné i v situaci, kdy zde není nebezpečí z prodlení a účastník je plně procesně způsobilý, nicméně nemůže se řízení účastnit nebo se řízení účastnit může, avšak není schopen řádně vykonávat svá procesní práva a povinnosti. Jedná se o ustanovení opatrovníka dle § 29 odst. 3 OSŘ, v tomto případě je třeba, aby konkrétní důvod byl spolehlivě prokázán.⁵⁵ Konkrétně lze ustanovit opatrovníka neznámým dědicům zůstavitele, účastníku neznámého pobytu, účastníku, jemuž se nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, účastníku stíženému duševní poruchou nebo kvůli jiným zdravotním důvodům, anebo účastníku neschopnému se srozumitelně vyjadřovat.⁵⁶

Důvody dle § 29 odst. 3 OSŘ však bývají též kritizovány⁵⁷. Návrh věcného záměru civilního řádu soudního obsahuje tuto formulaci: „*Pokud neučiní jiná opatření, ustanoví soudce opatrovníka také straně, jejíž pobyt není znám nebo která se z jiného vážného důvodu nemůže účastnit na řízení*“⁵⁸ Přestože se jedná o obecnější vymezení, obsahově se má jednat o stejné důvody, jaké obsahuje OSŘ v současnosti.⁵⁹ Nemyslím si, že příklon k obecnější formulaci je žádoucí. Úprava de lege ferenda dle mého názoru může vnést mimo jiné do řízení nejistotu, kdy se bude jednat o jiný vážný důvod, který způsobuje nemožnost účastnit se řízení.

Oproti § 29 odst. 1 a odst. 2 OSŘ ustanovení procesního opatrovníka je dle § 29 odst. 3 OSŘ fakultativní, soud může zvolit jiná vhodná opatření, kterými je například výzva účastníku, který je dostupný, aby si zvolil zástupce s procesní plnou mocí, nebo podnět k zahájení řízení o omezení svéprávnosti a přerušování řízení do doby jmenování opatrovníka. Jaké opatření je zvoleno, není otázkou libovůle, ale záleží na odpovědném uvážení soudu.⁶⁰

Procesního opatrovníka je také možné jmenovat i ze speciálních důvodů uvedených v ZŘS. Jedná se například o jmenování opatrovníka v řízení o svéprávnosti člověka dle § 37 odst. 1 ZŘS, opatrovníka dítěte v řízení ve věcech osvojení nezletilého dle § 434 ZŘS nebo opatrovníka dítěte v řízení ve věcech péče o nezletilé dle § 469 ZŘS.⁶¹ V řízeních dle ZŘS, kdy lze očekávat, že tento účastník nebude moct řádně bránit svá práva, je upravena povinnost soudu

⁵⁴ Nezohledňuji zde problematiku druhou větu § 29 odst. 1 OSŘ nepožadující nebezpečí z prodlení pro ustanovení opatrovníka.

⁵⁵ SEDLÁČEK, Miroslav. K problematice procesního zastoupení na základě rozhodnutí soudu. *Soukromé právo*. 2018, roč. 6, č. 6, s. 28–29.

⁵⁶ § 29 odst. 3 OSŘ

⁵⁷ Viz PJAJČÍKOVÁ, Pavla. Spravedlnost či hra na spravedlnost? *Soudce*, 2006, roč. 8, č. 1, s.16–17.

⁵⁸ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 22. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ KORBEL, JIRSA. In *JIRSA: Občanské soudní řízení...*, s. 226.

⁶¹ Tamtéž, s. 223.

jmenovat účastníkovi procesního opatrovníka. Nebezpečí z prodlení v těchto případech není podmínkou. Považují tato ustanovení za významná pro zajištění určitého standardu ochrany účastnických práv. Kdyby však ustanovení procesního opatrovníka výslovně nebyla v mnoha z těchto řízeních zakotvena, domnívám se, že by bylo možné některé důvody pro ustanovení procesního opatrovníka vyvodit i z ustanovení § 29 OSŘ.

Úprava v zákoně o zvláštních řízeních soudních je sice k občanskému soudnímu řádu speciální, není ale vyčerpávající. Hrubá tak tvrdí, že v řízení o svéprávnosti je potřeba užít i ustanovení § 29 an. OSŘ.⁶² S čímž lze vzhledem k tzv. minimalistické koncepci⁶³ ZŘS souhlasit.⁶⁴ Procesní opatrovnictví v řízeních dle ZŘS vykazuje určitá specifika, jež lze pozorovat například na jmenování procesního opatrovníka v řízení o svéprávnosti. Z § 37 odst. 1 ZŘS plyne soudu povinnost jmenovat posuzovanému v řízení o svéprávnosti procesního opatrovníka bez ohledu na to, zda si posuzovaný již platně zvolil zmocněnce. Tento procesní opatrovník je jmenován vždy bez ohledu na případného již existujícího hmotněprávního opatrovníka. Soud má v řízení povinnost zajistit ochranu procesních zájmů posuzovaného.⁶⁵ Soud také musí zabezpečit, že tento opatrovník bude skutečně hájit práva účastníka. Nesmí se jednat o pouhý formalismus, kdy je tolerován nečinný opatrovník.⁶⁶

Ústavní soud nicméně ve své judikatuře⁶⁷ vyvodil, že i jmenování procesního opatrovníka v řízení o omezení svéprávnosti může být protiústavní. A zopakoval, že účelem procesního opatrovníka není jen urychlení řízení nebo snaha soudu vyhnout se vydání meritorního rozhodnutí. „*Měl-li odvolací soud za to, že soud prvního stupně pochybil, pokud posuzovaným nejmenoval kolizního opatrovníka, pak takové pochybení nelze napravit jmenováním opatrovníka jen pro odvolací řízení, ale zrušením rozhodnutí prvního stupně a vrácením věci k dalšímu řízení tomuto soudu s tím, že posuzování musejí být v tomto řízení zastoupeni nikoli hmotněprávním opatrovníkem, ale opatrovníkem jmenovaným v tomto řízení a pro toto řízení ad hoc. Jestliže by opatrovník jmenovaný v odvolacím řízení vzal odvolání zpět, je třeba dále zkoumat, zda tento krok není v rozporu se zájmy posuzované osoby.*“⁶⁸

⁶² HRUBÁ, Eva. Postavení procesního opatrovníka posuzovaného v řízení o svéprávnosti. *Právo a rodina*, 2017, roč.19, č. 12, s. 2.

⁶³ viz HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše In ŠÍNOVÁ, Renáta, PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana a kol. *Civilní proces: řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 16–17.

⁶⁴ OSŘ a ZŘS jsou také propojeny na základě § 1 odst. 3 či odst. 4 ZŘS.

⁶⁵ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení III*. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 74–75.

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 22. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 194/11.

⁶⁷ Např. nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2016, sp. zn. II.ÚS 866/16, nález Ústavního soudu ze dne 5. prosince 2016, sp. zn. IV. ÚS 1580/16, nález Ústavního soudu ze dne 5. prosince 2017, sp. zn. IV.ÚS 1582/16.

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2016, sp. zn. II.ÚS 866/16, bod 16.

Procesní opatrovník bude v řízeních dle ZŘS jmenován vždy, když to zákon stanoví, aniž by bylo zpravidla nutné splnit další podmínky, jako je již zmíněné nebezpečí z prodlení. Avšak přes určitou automatizaci při jejich ustanovování musí procesní opatrovníci činit úkony pro skutečnou ochranu účastníků a na soud jsou také kladeny nároky, aby toto zajistil. Soudy nemohou jmenovat opatrovníky čistě účelově, aby například snížily zatížení soudu. Hlavní má být vždy ochrana účastníka. Výše uvedené lze dle mého názoru zpravidla obecně aplikovat na všechny procesní opatrovníky dle ZŘS.

Na základě soudního rozhodnutí je možné ustanovit nejen procesního opatrovníka, ale lze také ustanovit i zástupce dle § 30 OSŘ. Účastníkovi je ustavován zástupce ad hoc, protože si o tohoto zástupce požádal, splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a je to nezbytně třeba k ochraně jeho zájmů. Zástupce i opatrovník mají mnoho společného, shodné jsou například principy jejich výběru. Liší se pak dle důvodů, pro které je lze ustanovit, dle označení a také tím, že ustanovení zástupce dle § 30 OSŘ vyžaduje aktivní úkon účastníka. Ustanovení opatrovníka i zástupce je povinností soudu. Zástupce ad hoc při naplnění podmínek musí být ustanoven, avšak soud má poměrně široký prostor pro uvážení z důvodu neurčitého právního pojmu, kterým je zde nezbytnost ochrany účastnických práv.⁶⁹ Soud shodně s ustanovením opatrovníka dle § 29 OSŘ zajišťuje ustanovením zástupce rovnost účastníků. Zároveň se ale také jedná o realizaci práva na právní pomoc v řízení před soudy dle čl. 37 odst. 2 Listiny, čímž se od procesního opatrovníka odlišuje.⁷⁰

Zástupce účastníka lze považovat za širší pojem, jelikož zahrnuje i opatrovníka. Uvedené je možné vidět i na systematice OSŘ, kde zastoupení účastníka na základě rozhodnutí zahrnuje § 29 i § 30 OSŘ. Přestože jsou si oba pojmy velmi podobné, považují za vhodné je od sebe odlišovat. Povinnost ustanovit procesního opatrovníka vzniká z důvodu nemožnosti účastníka sám v řízení jednat. Procesní opatrovník tak umožňuje, aby bylo řízení řádně vedeno. Povinnost soudu ustanovit zástupce dle § 30 OSŘ je zakotvena hlavně z důvodu ústavního práva na právní pomoc v řízení před soudy. Ustanovený zástupce se v řízení nachází, aby efektivně bránil práva účastníka, který by nicméně jinak sám před soudem jednat mohl.

⁶⁹ KORBEL, František. In JIRSA, Jaromír a kol., HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 234 (§ 30 OSŘ).

⁷⁰ DOLEŽÍLEK, Jiří. In DRÁPAL, Ljubomír (ed). *Občanský soudní řád I., II. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 197 (§ 31 OSŘ).

2.2 Nebezpečí z prodlení

Nebezpečí z prodlení nastane, pokud je nutné něco bezprostředně vykonat, a pokud by k tomu nedošlo, byl by ohrožen průběh či výsledek řízení. Například je potřeba zajistit důkaz výslechem svědka, u kterého má účastník právo být přítomen, a klást svědkovi otázky. Neprovedením tohoto úkonu by bylo ohroženo dokazování.⁷¹

Soudní praxe⁷² vyvozuje, že nebezpečí z prodlení lze také označit jako „riziko nevratné újmy“. V každém konkrétním případě soudce hodnotí, jestli by prodlení mohlo vést k nějaké nevratné újmě a je tak třeba okamžitě jednat. Myslím si, že toto je velmi praktická úvaha, protože pojem nebezpečí z prodlení sám o sobě může působit příliš neurčitě. Zároveň jsem toho názoru, že nelze tyto situace generalizovat a je právě na soudci, aby každý jednotlivý případ vyhodnotil.

Nebezpečí z prodlení je třeba posuzovat jednotlivě dle všech okolností daného případu, a to nejen ve vztahu k účastníkovi, kterému má být ustanoven opatrovník ad hoc, ale i k jiným účastníkům řízení a také k řízení jako celku.⁷³

Oproti uvedené širší koncepci nebezpečí z prodlení existovala i úzká koncepce, která byla zakotvena v ČRŠ. Bylo-li potřeba proti procesně nezpůsobilému účastníkovi, jenž neměl zákonného zástupce, případně proti právnické osobě, která neměla osobu za ní jednající, učinit úkon, který kdyby byl odložen, protistraně by vzniklo nebezpečí z prodlení, soud ustanovil tzv. prozatímního opatrovníka.⁷⁴ Úzkou koncepcí nebezpečí z prodlení nepovažuji za efektivní pro ochranu účastníka, kterému je ustanovován opatrovník ad hoc. Z povahy věci může nebezpečí z prodlení nastat na obou stranách, ne pouze u protistrany účastníka. Mám tedy za to, že úzká koncepce se tak zaměřovala spíše na urychlení postupu řízení a narušovala rovnost účastníků. Z toho důvodu je současná širší koncepce vhodnější. K širšímu pojetí nebezpečí z prodlení se vhodně přiklání i návrh věcného záměru civilního řádu soudního.⁷⁵

2.2.1 Absence nebezpečí z prodlení v § 29 odst. 1 a § 29 odst. 2 OSŘ

Dle druhé věty § 29 odst. 1 OSŘ lze ustanovit procesního opatrovníka i tehdy, stanoví-li tak zvláštní předpis. Tento dodatek byl doplněn až zmíněnou novelou⁷⁶ s účinností od

⁷¹ SMOLÍK. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 151.

⁷² Rozhovor se soudcem Okresního soudu v Ostravě JUDr. Jiřím Šopkem.

⁷³ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 225.

⁷⁴ OTT, Emil, SPÁČIL, Jirí (ed). *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. 1. díl., část všeobecná*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 164–165.

⁷⁵ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 14. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

⁷⁶ Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.

1. 1. 1992. Důvodová zpráva stanoví, že se má jednat o rozšíření možností ustanovení opatrovníka. Jako příklad uváděla ustanovení nyní zrušeného zákona, a to konkrétně § 41 odst. 2 druhá věta zákona č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech.⁷⁷ V tomto případě se jednalo o vhodný odkaz na ustanovení procesního opatrovníka, jelikož ustanovení umožňovalo zvolit opatrovníka právnické osobě pro účely konkrétního soudního řízení o zrušení protiprávního rozhodnutí valné hromady.

Doležilek pak odkazuje na ustanovení občanského zákoníku 1964⁷⁸ a obchodního zákoníku⁷⁹.⁸⁰ Opět se jedná o již zrušené předpisy. Ohledně odkazu na občanský zákoník 1964 mám za to, že se jedná o hmotněprávního, nikoli o procesního opatrovníka, takže tento odkaz v daném případě není vhodný. Odkazy na obchodní zákoník pak dle mého názoru správně odkazují na ustanovení procesního opatrovníka právnické osobě. Toto potvrzovala i judikatura, která existovala ještě před výslovným zakotvením možnosti ustanovit opatrovníka právnické osobě dle současného § 29 odst. 2 OSŘ, jež dovodila s odkazem na obchodní zákoník tuto možnost.⁸¹ V literatuře se lze setkat i se srovnáním § 131 obchodního zákoníku s § 486 ObčZ.⁸² Dle § 486 ObčZ se jedná opět o hmotněprávního⁸³ a nikoli o procesního opatrovníka, takže srovnání v tomto případě není příhodné.

Otázkou je, co se pod zvláštním právním předpisem myslí nyní. Aktuálně § 29 odst. 1 OSŘ dopadá na fyzické osoby a nemyslím si tak, že by nyní bylo možné jej aplikovat i na právnické osoby, jak uváděly příklady z předchozích právních úprav. Korbel a Jirsa uvádějí jako příklad zvláštního předpisu ustanovení § 465 ObčZ.⁸⁴ Domnívám se, že tento odkaz je chybný, protože odkazuje na jmenování opatrovníka hmotněprávního, nikoli procesního. Zůstává tak nejisté, co je tímto zvláštním předpisem myšleno. Mohlo by se jednat o ustanovení o jmenování procesního opatrovníka uvedená v ZŘS, nicméně tato ustanovení by dle mého názoru mohla obstát samostatně i bez odkazu uvedeného v § 29 odst. 1 OSŘ. Návrh věcného záměru civilního

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, [online]. beck-online.cz, [cit. 29. března 2019]. Dostupné na <<http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mjzheyv6njrhfpwi6q&groupIndex=0&rowIndex=0>>, zvláštní část: § 29.

⁷⁸ § 29 občanský zákoník 1964

⁷⁹ § 131 odst. 6 a § 183 odst. 1 obchodní zákoník

⁸⁰ DOLEŽÍLEK, Jiří. In DRÁPAL, Ljubomír (ed). *Občanský soudní řád I., II. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 186 (§ 29 OSŘ).

⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 1999, sp. zn. 2 Cdon 680/97.

⁸² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 126.

⁸³ viz VÝTISK, Michal. In PETROV, Jan (ed). *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 516 (§ 486 ObčZ).

⁸⁴ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 225.

řádu soudního tuto problematickou větu nepřebírá.⁸⁵ Toto dle mého názoru svědčí o její nepotřebnosti, a její vypuštění považuji za žádoucí.

Nestanoví-li tak zvláštní předpis a ani není nebezpečí z prodlení, nejsou naplněny podmínky pro ustanovení opatrovníka ad hoc dle § 29 odst. 1 OSŘ. Soud musí využít jinou ze zákonných možností postupu. Soud řízení zpravidla přeruší a vyčká, než příslušný soud jmenuje účastníkovi zákonného zástupce či opatrovníka podle § 22 OSŘ, případně může k zahájení tohoto řízení dát sám podnět. Dále je možné, aby si účastník zvolil smluvního zástupce dle § 24 an. OSŘ. Pokud je účastník již platně zastoupen zástupcem na základě procení plné moci, soud jedná se zástupcem a pokračuje v řízení i přesto, že účastník ztratil způsobilost samostatně jednat před soudem.⁸⁶ O možnosti zvolit si smluvního zástupce lze uvažovat v situaci, kdy je účastník způsobilý k udělení plné moci zmocněnci. Mám za to, že se může jednat například o situaci, kdy je účastník omezený ve svéprávnosti, jeho omezení ale není v takovém rozsahu, že by si nemohl platně zvolit zástupce na základě plné moci. Uvedené by ovšem platilo pouze pokud by nehrozilo nebezpečí z prodlení.

Absence nebezpečí z prodlení v případě ustanovení § 29 odst. 2 OSŘ může opět vést k přerušení řízení. „*Nepřistoupí-li soud k ustanovení opatrovníka (což je možné pouze tehdy, není-li tu nebezpečí z prodlení), řízení přeruší až do té doby, dokud právnická osoba (opět) nebude schopna v řízení vystupovat před soudem jako účastník řízení.*“⁸⁷

Soud má povinnost zjistit, jestli existují nějaké osoby, které by byly oprávněny před soudem za právnickou osobu jednat, jinak by mohlo dojít k odejmutí práva právnické osoby jednat před soudem. Přeruší-li soud řízení, uloží právnické osobě, ať zvolí osobu, jež je oprávněna za ní jednat, nebo ať se nechá zastoupit zástupcem s procesní plnou mocí.⁸⁸ Další možností je při přerušení řízení i vyčkání soudu, než bude příslušným soudem právnické osobě jmenován hmotněprávní opatrovník dle § 468–488 ObčZ nebo § 460 ObčZ a § 85–93 ZŘS nebo v krajním případě může také dojít i k zahájení řízení o zrušení⁸⁹ právnické osoby v souladu s podmínkami hmotného práva.⁹⁰

⁸⁵ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 27. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

⁸⁶ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 225.

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. srpna 2012, sp. zn. 21 Cdo 2190/2011.

⁸⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastensví v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, s. 136.

⁸⁹ § 172 ObčZ

⁹⁰ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 225.

3 Opatrovnictví procesně nezpůsobilé fyzické osoby

Pro naplnění podmínek § 29 odst. 1 OSŘ, a tedy možnost ustanovení opatrovníka ad hoc, je nutné splnit následující předpoklady: účastníkem je fyzická osoba, nemožnost samostatně jednat před soudem, absence zastoupení a nebezpečí z prodlení. Jinak musí umožňovat ustanovení zástupce ad hoc zvláštní předpis, kdy toto odkazovací ustanovení bylo výše vyhodnoceno jako sporné.

Ustanovení opatrovníka ad hoc dle § 29 odst. 1 OSŘ navazuje na ustanovení § 20 OSŘ zabývající se procesní způsobilostí a § 22 a § 23 OSŘ o zastoupení na základě zákona. Jestliže účastník (fyzická osoba) nemůže jednat před soudem samostatně z důvodu nedostatku procesní způsobilosti, je nutné, aby byl zastoupen zákonným zástupcem nebo hmotněprávním opatrovníkem. Tito mají právo a povinnost bránit zájmy zastoupeného i v řízení před soudem. Zastoupení hmotněprávním zástupcem má přednost před zastoupením opatrovníkem ad hoc. Ustanovení § 29 odst. 1 OSŘ se tak obecně může vztahovat na účastníky, kteří nejsou plně svéprávní, tedy osoby nezletilé a osoby omezené ve svéprávnosti.⁹¹

3.1 Nemožnost samostatně jednat před soudem

Nemožnost samostatně jednat je nutné vykládat v souladu s § 20 OSŘ jako nedostatek procesní způsobilosti, s možnou výjimkou uvedenou dále. Vykládat v současnosti toto ustanovení jazykově, tj. jako pouhou nemožnost jednat sám před soudem, nepovažují za správné. Návrh věcného záměru civilního řádu soudního nahrazuje výraz samostatně jednat označením „procesně nezpůsobilá fyzická osoba“.⁹² Procesní způsobilost byla obecně popsána v první kapitole, na tomto místě se zaměřím pouze na vybrané aspekty.

Otázka procesní způsobilosti nezletilých⁹³ je oproti zletilým účastníkům omezeným ve svéprávnosti komplikovanější. Soud se v případě ne plně svéprávného zletilého účastníka řídí rozsahem omezení procesní způsobilosti uvedené v soudním rozhodnutí o omezení svéprávnosti. Tuto možnost však u nezletilých nemá a musí se v každém jednotlivém případě zabývat jejich rozumovou a volní vyspělostí.⁹⁴ Soudní praxe však preferuje, aby byl nezletilý vždy zastoupen, ať již dle § 22 OSŘ nebo na základě § 23 OSŘ.⁹⁵ Toto však neznamená, že

⁹¹ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 224.

⁹² Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 27. ledna 2019]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

⁹³ Stranou nechávám případy, kdy ZŘS nezletilým přiznává plnou procesní způsobilost nad rámec svéprávnosti (např. § 368 odst. 2 ZŘS, § 403 odst. 3 ZŘS).

⁹⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád: komentář*. 2.vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 80 (§ 20 OSŘ).

⁹⁵ Tamtéž, s. 82.

soudy by s nezletilým nemusely komunikovat, a je nutné, aby při svém konání soudy dbaly nejlepšího zájmu dítěte.⁹⁶

*„V případě nezletilých dětí by pravidlem měl být závěr, že tyto nemají plnou procesní způsobilost ve smyslu § 20 odst. 1 občanského soudního řádu, přičemž opačný závěr lze přijmout pouze v konkrétních zcela výjimečných situacích a vždy je nutno jej řádně odůvodnit.“*⁹⁷ S nezletilým účastníkem, který by v celém řízení jednal samostatně, se lze setkat pouze výjimečně. Může se jednat například o situaci, kdy je nezletilý rozumově a volně vyspělý k udělení plné moci advokátovi, nebo je ve věku velmi blízkém zletilosti.⁹⁸

Dle uvedené judikatury Ústavního soudu má tak být pravidlem, že nezletilý není plně procesně způsobilý, a tedy by měl být zastoupen dle § 22 OSŘ. Při nedostatku zastoupení a nebezpečí z prodlení je pak na místě ustanovení procesního opatrovníka dle § 29 odst. 1 OSŘ.

Pokud by soudy ve výjimečných případech uznaly nezletilého⁹⁹ procesně způsobilého, a i přesto by rozhodly o nutnosti jeho zastoupení dle § 23 OSŘ, že tento účastník musí být zastoupen zákonným zástupcem, ale tento zástupce chybí, opět by se mělo jednat o důvod ustanovení procesního opatrovníka při naplnění podmínek § 29 odst. 1 OSŘ. Toto řešení považuji za souladné se zajištěním nejvyšší možné ochrany nezletilých účastníků, jelikož nejsou plně svéprávní a nemají ani plnou procesní způsobilost. Pokud budou soudy dle možností nezletilého do řízení zapojovat, jeho zastoupení je v jeho nejlepším zájmu.¹⁰⁰

Mám za to, že pouze tehdy, pokud by nezletilý byl procesně způsobilý a nebylo by využito ustanovení § 23 OSŘ, by nebylo možné o ustanovení opatrovníka ad hoc při nebezpečí prodlení uvažovat. V těchto případech, které by dle uvedené soudní praxe měly nastávat pouze vzácně, by k ustanovení procesního opatrovníka dle § 29 odst. 1 OSŘ nebyl důvod, protože účastník smí jednat samostatně a nemusí být tedy zastoupen.¹⁰¹

Nezletilí by měli být v soudním řízení obvykle zastoupeni, ať již dle § 22 OSŘ, nebo dle § 23 OSŘ. Na základě výše uvedeného lze tak uzavřít, že § 29 odst. 1 OSŘ bude možné zpravidla užít při nedostatku zastoupení všech nezletilých účastníků, kteří nenabýli plné svéprávnosti, protože v rámci nejvyšší možné ochrany by nezletilí měli v soudním řízení jednat samostatně pouze ve výjimečných případech.

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 4. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14, body 48–49.

⁹⁷ Tamtéž, bod 45.

⁹⁸ ŠÍNOVÁ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 82.

⁹⁹ Ne plně svéprávný nezletilý, jenž vystupuje jako účastník sporného řízení.

¹⁰⁰ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13-2, bod 61.

¹⁰¹ Nicméně ztotožňuji se s uvedenými závěry Ústavního soudu, kdy samostatné jednání nezletilých v soudním řízení by mělo být výjimkou.

U zletilých účastníků s omezenou svéprávností plyne rozsah nutnosti zastoupení v řízení ze soudního rozhodnutí.¹⁰² Zároveň i na osoby omezené ve svéprávnosti je možné užít § 23 OSŘ. Na tyto účastníky bude tak možné zpravidla aplikovat výše uvedené závěry obdobně, kdy opět v rámci ochrany těchto osob, je možné při absenci zastoupení opatrovníkem ustanovit opatrovníka ad hoc dle § 29 odst. 1 OSŘ.

Problematická je však otázka procesní způsobilosti osob stížených duševních poruchou, aniž by byly omezeny ve svéprávnosti. Z § 20 OSŘ plyne, že tyto osoby by měly mít plnou procesní způsobilost. Jestliže byl takové osobě jmenován opatrovník bez omezení svéprávnosti, nenacházíme v procesním právu reflexi této situace. Šínová tvrdí, že jestliže je soudním rozhodnutím jmenován hmotněprávní opatrovník a dále z daného rozhodnutí též vyplývá, že opatrovník má zastupovat tuto osobu i v soudním řízení, je nutné s tímto účastníkem jednat prostřednictvím opatrovníka, protože toto rozhodnutí je závazné pro každého.¹⁰³ S tímto řešením souhlasím, jelikož je v nejlepším zájmu účastníka. Rozhodnutí o jmenování hmotněprávního opatrovníka nelze přehlížet, i když k omezení svéprávnosti nedošlo. Mám zároveň za to, že nemůže jít k tíži účastníka, že procesní právo plně neodráží hmotněprávní úpravu. Měl by převážet zájem na zachování principu rovnosti, který je nejen v procesním právu zásadní. Proto pokud by tento účastník nebyl zastoupen svým opatrovníkem v případě nebezpečí z prodlení, domnívám se, že je možné užít § 29 odst. 1 OSŘ.

Pokud však účastník využil jiná podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat neomezující svéprávnost, jako například nápomoc při rozhodování dle § 45 an. ObčZ, nelze aplikovat výše uvedené. Soud s účastníkem může jednat bez zástupce a procesní právo toto opět téměř nereflektuje.¹⁰⁴ Avšak domnívám se, že by se mohlo jednat o upozornění pro soud, zda nejsou naplněny podmínky pro ustanovení opatrovníka ad hoc dle § 29 odst. 3 OSŘ z důvodu, že je účastník stížen duševní poruchou.

Je-li pak účastníkem zletilá osoba duševně nezpůsobilá, u které ale nebylo přijato žádné opatření na její ochranu, je plně procesně způsobilá, soud ale má možnost ustanovit procesního opatrovníka dle § 29 odst. 3 OSŘ.¹⁰⁵

Korbel oproti výše uvedenému tvrdí, že může dojít k omezení svéprávnosti i fakticky a účastníkovi stíženému duševní poruchou nebo v důsledku jiného zdravotního problému by

¹⁰² § 40 odst. 2 ZŘS.

¹⁰³ ŠÍNOVÁ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 85–86.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 86.

¹⁰⁵ ŠÍNOVÁ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 88.

tak mohl být ustanoven procesní opatrovník dle § 29 odst. 1 OSŘ.¹⁰⁶ Tento odkaz nepovažuji za vhodný, protože tyto osoby jsou stále plně svéprávné, a tedy plně procesně způsobilé, a nemohou pouze jednat z různých zdravotních důvodů. V současné právní úpravě je procesní způsobilost navázána na svéprávnost, která může být omezena pouze soudem¹⁰⁷. Fakticita nemožnosti právně jednat by se měla projevit v ustanovení opatrovníka dle § 29 odst. 3 OSŘ a nikoli dle § 29 odst. 1 OSŘ, o němž by bylo možné uvažovat pouze v případě naplnění výše uvedených podmínek.

Na faktickou neschopnost sám jednat míří hlavně dva důvody § 29 odst. 3 OSŘ, konkrétně ustanovení opatrovníka ad hoc ze zdravotních důvodů a pro neschopnost se srozumitelně vyjadřovat. Při ustanovení procesního opatrovníka ze zdravotních důvodů dle § 29 odst. 3 OSŘ soud není vázán podmínkou nebezpečí z prodlení a má poměrně široké možnosti, jak v řízení postupovat, aniž by musel ustanovovat procesního opatrovníka. Za zdravotní důvody lze považovat duševní poruchu nebo i jiné zdravotní důvody, kterými jsou i například nemoc či úraz. Účastník, který není schopen se srozumitelně vyjadřovat, pak postrádá tzv. postulační způsobilost, může ale být plně procesně způsobilý, nicméně je například hluchý, němý, trpí těžkou vadou řeči nebo je negramotný.¹⁰⁸ Lze-li však tuto překážku odstranit pomocí tlumočnicka, soud by neměl automaticky ustanovovat procesního opatrovníka.¹⁰⁹

Návrh věcného záměru civilního řádu soudního problematiku procesní způsobilosti upravuje odlišně. Procesní způsobilost nebudou mít nezletilí, kteří nejsou plně svéprávní, ani fyzické osoby, které byly omezeny ve svéprávnosti, nebo i když omezeny nebyly, duševní porucha jim znemožňuje právně jednat.¹¹⁰ Těmto účastníkům tak bude možné bezesporu ustanovit procesního opatrovníka při nebezpečí z prodlení. Z důvodu změny koncepce procesní způsobilosti by tak mělo dojít k vyřešení výše uvedených problémů.

Není vyloučeno, aby účastníkovi bylo možné ustanovit opatrovníka ad hoc z více důvodů zároveň. Odlišnost ustanovení § 29 odst. 1 a odst. 3 OSŘ spočívá v tom, že účastník dle § 29 odst. 1 OSŘ nemusí mít žádné zdravotní indispozice ani nemusí mít obtíže komunikovat. Procesní opatrovnictví ad hoc je v ustanovení § 29 odst. 1 OSŘ primárně vázáno na procesní způsobilost, a tedy v současnosti i na svéprávnost. Otázka fakticity má být řešena právě až

¹⁰⁶ KORBEL, František. In JIRSA, Jaromír a kol., HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 162 (§ 22 OSŘ).

¹⁰⁷ § 56 odst. 1 ObčZ.

¹⁰⁸ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 229.

¹⁰⁹ SMOLÍK. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 155.

¹¹⁰ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 30. ledna 2019]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

v ustanovení § 29 odst. 3 OSŘ, kdy tento účastník má zdravotní problémy či problémy s komunikací, ale jinak by být zastoupen nemusel. Nicméně, jak bylo výše uvedeno, nejedná se o úplně neprolomitelné dogma, zejména co se týče účastníka stíženého duševní poruchou, kterému byl jmenován opatrovník.

3.2 Nedostatek zastoupení fyzické osoby

Účelem ustanovení opatrovníka na základě rozhodnutí soudu dle § 29 odst. 1 OSŘ je zajistit v řízení rovné postavení účastníků. Vystupuje-li již v řízení zástupce účastníka, není tento znevýhodněn a rovnost je zajištěna, i když účastník není procesně způsobilý. Soud je povinen toto respektovat a nesmí bezdůvodně zasahovat. Soud musí zjistit, zda osoba, která není procesně způsobilá, má opatrovníka nebo zákonného zástupce, a jestli ten není nečinný, případně jestli má zástupce na základě plné moci. Teprve pokud zjistí, že zde není žádná osoba, která by mohla účastníka řádně zastupovat, soud musí v případě nebezpečí z prodlení ustanovit opatrovníka ad hoc.¹¹¹ Z uvedeného plyne, že na soud jsou kladeny přísné požadavky pro zajištění zásady rovnosti v řízení. Správným postupem není ani paušální ustanovování opatrovníka ad hoc v každém případě, kdy účastník nemůže samostatně před soudem jednat, ani slepé spoléhání soudu na to, že zákonný zástupce či opatrovník vždy plní své povinnosti a brání práva účastníka.

Nezletilého dle hmotného práva zastupují zejména rodiče, poručník, osvojitel nebo opatrovník.¹¹² Stav, kdy nezletilý účastník nemá zákonného zástupce, může nastat, jestliže všichni zákonní zástupci zemřou nebo mají v této věci omezenou svéprávnost, dále jestliže jsou oba rodiče zbaveni či omezeni v rodičovské odpovědnosti nebo je výkon jejich rodičovské odpovědnosti pozastaven. U osoby omezené ve svéprávnosti absence zastoupení nastane, když například její opatrovník zemře nebo je také ve svéprávnosti omezen.¹¹³

Hrozí-li střet zájmů zákonného zástupce a zastoupeného, nemůže tento zástupce v řízení účastníka zastupovat. Pokud hrozí nebezpečí z prodlení a účastníku nebyl jmenován příslušným soudem kolizní opatrovník, soud ustanoví opatrovníka ad hoc.¹¹⁴ Opatrovník ad hoc tak bude v konkrétním řízení plnit roli kolizního opatrovníka.

¹¹¹ KRIVÁČKOVÁ, Jana. Význam judikatury při ustanovení opatrovníka účastníku civilního soudního řízení dle § 29 o.s.ř. In HAMULÁK, Ondrej (ed). *Fenomén judikatury v právu. Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2009*. Praha: Leges, 2010, s. 417–418.

¹¹² KORBEL. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 163.

¹¹³ JIRSA, VANČUROVÁ. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 133.

¹¹⁴ SMOLÍK. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 150–151.

Dalším nedostatkem zastoupení je nečinnost zástupce. Porušování práv nezletilého může spočívat v čistě formálním zastupování, kdy zákonný zástupce se soudem nekomunikuje, nepřebírá písemnosti, a tak nekoná ani žádné úkony pro ochranu práv účastníka. Nezletilý má zpravidla omezenou možnost, byť jen upozornit na toto jednání. Účastník se fakticky nachází ve stejné situaci, jako by nebyl zastoupen vůbec.¹¹⁵ Mám za to, že obdobně by se mělo postupovat, pokud neplní své povinnosti opatrovník osoby omezené ve svéprávnosti, jelikož při nebezpečí z prodlení není čas na odvolání stávajícího a jmenování nového hmotněprávního opatrovníka. V závislosti na míře omezení svéprávnosti účastníka, je zároveň také možné usuzovat na nemožnost sám upozornit na nečinnost opatrovníka.

*„Soudy se nemohou bezvýhradně spolehnout na zákonného zástupce, že bude dodržovat všechny své výše zmíněné povinnosti a intenzivně se zastupovaným komunikovat, ale je třeba dodržování daných povinností důsledně ověřovat.“*¹¹⁶ Touto problematikou se již mnohokrát zabýval Ústavní soud.¹¹⁷ Ten rozhodl, že i když je v řízení jednáno s rodičem dítěte jako zákonným zástupcem, může nastat situace, kdy se nebude jednat o řádné zastoupení účastníka; soud pak musí zvážit možnost ustanovit nezletilému opatrovníka ad hoc dle § 29 odst. 1 OSŘ.

Ústavní soud zdůrazňuje, že je třeba dbát nejlepšího zájmu dítěte, a s tím souvisí i zapojení dítěte do řízení. Jestliže je zákonnému zástupci doručováno pouze fikcí, soudu musí být zjevné, že tento zástupce nijak nehájí zájmy dítěte.¹¹⁸ Dochází tak k porušení základního práva nezletilého dle čl. 38 odst. 2 Listiny.¹¹⁹ I když zákonný zástupce převezme žalobu a výzvu ke sdělení, jestli souhlasí s rozhodnutím věci bez nařízení jednání a dále nic nekoná, jedná se také o úkon v neprospěch nezletilého.¹²⁰ Dále, bylo-li doručováno jak zákonnému zástupci, tak i dítěti, nesmí se soud spokojit s tím, že doručení je vykázáno, bez ohledu na to, kdo zásilky skutečně převezme.¹²¹ Nečinnost zástupce tak ani nemusí být absolutní, ale může spočívat i v nedostatečném jednání, soudy by proto měly zohledňovat obecně řádnost zastoupení, protože nezletilí si své zákonné zástupce nezvolili a zpravidla nemohou jejich jednání ani ovlivnit.

Mám za to, že přiměřeně lze výše uvedené závěry obecně aplikovat i na vztah hmotněprávního opatrovníka a osoby omezené ve svéprávnosti. U účastníka omezeného ve

¹¹⁵ SMOLÍK. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 113.

¹¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 19. prosince. 2016, sp. zn. I. ÚS 3966/14, bod 13.

¹¹⁷ Např. Nález Ústavního soudu ze dne 5. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3038/16, Nález Ústavního soudu ze dne 21. dubna 2016, sp. zn. I. ÚS 3598/14, Nález Ústavního soudu ze dne 12. července 2016, sp. zn. III.ÚS 2736/15.

¹¹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 25. dubna 2017, sp. zn. III. ÚS 3206/16, bod 16.

¹¹⁹ Tamtéž, bod 19.

¹²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 31. května 2016, sp. zn. II. ÚS 2748/15, bod 24.

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 6. března 2017, sp. zn. I. ÚS 3655/16, bod 14.

svéprávnosti také není možné tolerovat nečinného opatrovníka, a to mimo jiné i pro naplnění závazků plynoucích z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením¹²².

Z uvedeného vyplývá, že zastoupení dítěte zákonným zástupcem nesmí být jen formální, ale je nutné, aby byly zájmy nezletilého efektivně chráněny, tedy nečinný zástupce je postaven na roveň situaci, kdy zástupce chybí úplně. Dle judikatury je tak řádnost zákonného zastoupení (případně opatrovnictví) významnou podmínkou, kterou soudy musí sledovat. Obecným soudům plyne povinnost v případě nebezpečí z prodlení tento problém řešit pomocí ustanovení procesního opatrovníka dle § 29 odst. 1 OSŘ. Vzhledem k poměrně velkému množství rozhodnutí nejen Ústavního soudu v této věci mám za to, že obecné soudy tuto povinnost zcela nenaplnují, a to hlavně právě v oblasti nezletilých účastníků řízení.

3.3 Porovnání se slovenskou právní úpravou

Jelikož se Slovenskem máme v mnohém stejnou historii, lze porovnat také tento institut. Do 30. 6. 2016 byl platný a účinný zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov (dále „OSP“). Ten byl nahrazen mimo jiné i zákonem č. 160/2015 Z.z., civilný sporový poriadok, v znení neskorších predpisov (dále „CSP“).

Slovensko upravovalo zastoupení ad hoc v § 29 an. OSP, kde bylo možné ustanovit opatrovníka ad hoc za téměř stejných podmínek jako v OSŘ. Slovenská úprava však nerozlišovala ustanovení opatrovníka ad hoc účastníkovi, který je fyzickou nebo právnickou osobou, a oběma umožňovala ustanovit opatrovníka dle stejného ustanovení.

Se zastoupením na základě rozhodnutí soudu se v současné slovenské úpravě již nesetkáme, namísto toho byl zakotven institut procesního opatrovníka. Důvodová zpráva uvádí, že procesní opatrovník je nově koncipovaný institut sjednocující dosavadní pojmovou nejednotnost označení opatrovník, který se často zaměňoval s opatrovníkem dle hmotného práva. Důvodem ustanovení procesního opatrovníka je pak primárně procesní ekonomie – hospodárnost řízení.¹²³ Dle § 69 CSP soud ustanoví procesního opatrovníka fyzické osobě, která nemůže samostatně jednat před soudem a nemá zákonného zástupce, nebo tento zástupce nemůže za fyzickou osobu konat nebo je nečinný. Předpokladem ustanovení procesního opatrovníka není nebezpečí z prodlení. Nově zakotvený procesní opatrovník má mnohem užší vymezení, než má institut zastoupení na základě rozhodnutí soudu. Přestože česká

¹²² např. článek 12 a 13 sdělení č. 10/2010 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (dále „Úmluva o právech osob se zdravotním postižením“).

¹²³ Důvodová správa k zákonu č. 160/2015 Z. z. civilný sporový poriadok, tlač 1333 [online]. nrsl.sk, [cit. 14. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://www.nrsl.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5280>>, osobitná část: § 65.

právní úprava výslovně nezakotvuje pojem procesní opatrovník, ale označuje jej pouze jako opatrovníka, o procesního opatrovníka se v mnoha případech jedná, avšak nelze jej plně zaměňovat se slovenským procesním opatrovníkem.

Nová slovenská úprava v § 68 odst. 1 CSP stanoví, že v rozsahu, ve kterém nemá fyzická osoba procesní způsobilost, jedná za ní zákonný zástupce nebo procesní opatrovník. Dle Kotrecové při ustanovování opatrovníka ad hoc dle § 29 OSP docházelo k ustanovení i z jiných než procesních důvodů. Oproti tomu nový institut procesního opatrovníka by mělo být možné užít pouze z procesních důvodů, tedy z důvodů, jenž nastaly v průběhu řízení v procesní rovině.¹²⁴

Ustanovit procesního opatrovníka v CSP lze pouze fyzické osobě, která nemůže před soudem samostatně jednat a nemá zákonného zástupce, nebo tento zákonný zástupce nemůže jednat anebo je nečinný. Nemožnost jednat plyne hlavně z nedostatku procesních podmínek na straně zákonného zástupce. Řadí se sem všechny objektivní překážky na straně zákonného zástupce, jež vznikly v rámci započatého řízení a mají procesní dopad. Pod nemožnost zastupování patří i střet zájmů. K nečinnosti dochází, když zákonný zástupce nereaguje na výzvy soudu, a proto hrozí účastníkovi újma na jeho právech.¹²⁵

Zaměřím se pouze na porovnání s § 29 odst. 1 OSŘ. Aktuální slovenská právní úprava výslovně zakotvuje možnost ustanovení procesního opatrovníka v případě nečinnosti a nemožnosti zástupce jednat, a dále nově výslovně tohoto opatrovníka označuje za procesního. Toto považuji za pozitivní úpravu, kterou by mělo smysl zakotvit i v českém právním řádu. Přestože například nečinnost byla postavena na roveň absenci zastoupení judikaturou, její zákonné zakotvení by mohlo zdůraznit význam řádného zastoupení. Návrh věcného záměru civilního řádu soudního bohužel pouze zakotvuje „nemá-li zákonného zástupce“.¹²⁶ Toto nepovažuji za ideální, řádnost zastoupení tak bude nutné opět dovozovat jen dle judikatury.

Mimo výše uvedené, pojetí procesního opatrovníka ve slovenské právní úpravě není řešeno nejlépe. Automatické ustanovování procesního opatrovníka i v situaci, kdy není nebezpečí z prodlení, mi nepřipadá potřebné. Není-li nebezpečí z prodlení, je mnohem vhodnější, aby soud například řízení přerušil a vyčkal jmenování hmotněprávního opatrovníka, nebo než bude zákonný zástupce či opatrovník schopen účastníka opět zastupovat. Tyto osoby by měly

¹²⁴ KOTRECOVÁ, Alexandra. In ŠTEVČEK, Marek a kol. *Civilný sporový poriadok: komentár*. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 237 (§ 68 CSP).

¹²⁵ Tamtéž, s. 243.

¹²⁶ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 27. ledna 2019]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

z důvodu bližšího vztahu s účastníkem zpravidla lépe bránit práva účastníka než opatrovník ad hoc.¹²⁷

Slovenský soud může navíc dle § 71 odst. 3 CSP v případě nebezpečí z prodlení, není-li jiných osob uvedených v tomto ustanovení, za procesního opatrovníka ustanovit i soudního úředníka. Dle české judikatury byla tato praxe znemožněna, protože není správné očekávat, že podřízený pracovník soudu bude konat proti postupu soudu.¹²⁸ S tímto souhlasím a celkově současnou právní úpravu procesního opatrovníka na Slovensku nepovažuji za následováníhodnou, protože se příliš zaměřuje na urychlení řízení na úkor rovnosti a ochrany práv účastníků.

¹²⁷ Nejedná-li se například o situaci s nečinným zástupcem, kde nelze předpokládat, že by tito zástupci změnili svůj postoj.

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 31. března 2005, sp. zn. II. ÚS 629/04.

4 Opatrovnictví právnické osoby neschopné před soudem jednat

Opatrovníka ad hoc je dle § 29 odst. 2 OSŘ možné ustanovit účastníku, který je právnickou osobou, je-li zde nebezpečí z prodlení a tento účastník nemůže vystupovat před soudem pro absenci oprávněné osoby, která by za něj mohla jednat, nebo pro spor o oprávněnou osobu. Jestliže jsou tyto podmínky naplněny, soud přistoupí k jmenování opatrovníka i bez návrhu. Toto je nutné, protože nemá-li tento účastník osobu, která za ní jedná, není ani nikdo, kdo by toto mohl navrhnout.¹²⁹

Jak bylo uvedeno, názory na procesní způsobilost právnických osob nejsou jednotné, nicméně ustanovením opatrovníka ad hoc soud reaguje na nedostatek na straně fyzických osob, které mají za právnickou osobu jednat. „*Ustanovením opatrovníka je zde však reagováno na nedostatek schopnosti a možnosti právnické osoby jednat před soudem nikoli nedostatek její procesní způsobilosti.*“¹³⁰ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního výslovně procesní způsobilost právnickým osobám přiznává.¹³¹ Nemyslím si však, že toto bude mít vliv na ustanovení procesního opatrovníka. Zůstane relevantní, zda existuje nesporně oprávněná osoba, jež bude jednat za účastníka – právnickou osobu.

4.1 Osoba oprávněná jednat za právnickou osobu

Dle fikční teorie právnických osob jsou právnické osoby pouze umělé právní útvary bez vlastní vůle, jejich vůli tak vytváří fyzické osoby, které za právnickou osobu jednají.¹³² Oprávněné osoby jsou uvedeny v § 21 OSŘ. Řadí se zde statutární orgán, zaměstnanec (člen) pověřený statutárním orgánem, vedoucí odštěpného závodu nebo prokurista. Dále za právnickou osobu mohou jednat i jiné osoby, pokud tak stanoví OSŘ nebo zvláštní zákon. Patří mezi ně (při splnění daných podmínek) například nucený správce, likvidátor, společník, nebo akcionář.¹³³ Za právnickou osobu však může ve stejné záležitosti současně jednat pouze jedna osoba.¹³⁴

Oprávněnost jednat za právnickou osobu před soudem je osoba povinna v souladu s § 21 odst. 5 OSŘ prokázat. Musí doložit své oprávnění, a to například výpisem z obchodního

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu se dne 12. dubna 2018, sp. zn. 21 Cdo 2646/2016.

¹³⁰ KRIVÁČKOVÁ, Jana. Význam judikatury při ustanovení opatrovníka účastníku civilního soudního řízení dle § 29 o.s.ř. In HAMULÁK, Ondřej (ed). *Fenomén judikatury v právu. Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2009*. Praha: Leges, 2010, s. 418.

¹³¹ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 27. ledna 2019]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

¹³² KORBEL. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 136.

¹³³ Tamtéž, s. 141.

¹³⁴ § 21 odst. 5 OSŘ

rejstříku.¹³⁵ Soudy ale nemohou plně vycházet z principu materiální publicity zápisů statutárního orgánu účastníka do obchodního rejstříku, jelikož tento princip neplatí pro posouzení, kdo je oprávněn v řízení za právnickou osobu jednat. V řízení tak může jednat za právnickou osobu ten, kdo do obchodního rejstříku nebyl doposud zapsán. A oprávněn již není ten, kdo ukončil výkon funkce jednatele, i když ještě nedošlo k změně údaje v obchodním rejstříku.¹³⁶ „Lze připustit, že se v soudní praxi při zjišťování osob oprávněných jednat za právnickou osobu (statutární orgán) zhusta vychází ze stavu zjišťovaného z aktuálního výpisu z obchodního rejstříku; vždy však s tím rizikem, že tento stav nemusí odpovídat stavu skutečnému.“¹³⁷

Není také možné ani vycházet z předpokladu, že každý úkon učiněný prostřednictvím datové schránky právnické osoby je vždy úkonem učiněným osobou oprávněnou. Pokud vyvstanou v řízení pochybnosti, kdo je osoba oprávněná, nelze považovat daný úkon za učiněný tímto účastníkem.¹³⁸

Řízení lze zastavit pro absenci nebo vadu průkazu opravňujícího k jednání za právnickou osobu jen tehdy, když existuje osoba oprávněná, a ta návrh na zahájení řízení neschválila.¹³⁹ Pokud není žádná osoba oprávněná, soud musí bez zřetele na to, že za účastníka učinila procesní úkon osoba neoprávněná, ustanovit právnické osobě opatrovníka ad hoc dle § 29 odst. 2 OSŘ.¹⁴⁰

Na soudy je kladen požadavek zjišťovat, zda za účastníka jedná osoba oprávněná, a to i když se prokazuje výpisem z obchodního rejstříku, nebo když činí úkon prostřednictvím datové schránky. Soud se nesmí spokojit pouze se zdánlivě oprávněnou osobou. Toto považují za zcela legitimní požadavek zejména za situace, kdy z okolností případu vyplývá, že osoba oprávněná chybí nebo je sporné, kdo jí je. Nemyslím si, že je zároveň nutné, aby oprávněnost osoby kdokoli výslovně zpochybňoval¹⁴¹, soud má povinnost hodnotit oprávněnost osoby ex off. Z výše uvedeného tak plyne žádoucí tlak judikatury na to, aby soudy zjišťovaly skutečně oprávněnou osobu, která bude v řízení činit úkony.

4.2 Neexistence nebo spornost osoby oprávněné jednat za právnickou osobu

Chybí-li oprávněná osoba podle § 21 OSŘ, právnická osoba nemůže v řízení jednat. Účastník nemůže činit procesní úkony a nelze mu ani účinně doručovat, jestliže zde není

¹³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 9. prosince 2003, sp. zn. I. ÚS 554/02.

¹³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu se dne 12. dubna 2018, sp. zn. 21 Cdo 2646/2016.

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu se dne 17. května 2006, sp. zn. 20 Cdo 552/2006.

¹³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2018, sp. zn. 23 Cdo 1432/2018.

¹³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. ledna 2015, sp. zn. 25 Cdo 2787/2014.

¹⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. srpna 2012, sp. zn. 21 Cdo 2190/2011.

¹⁴¹ srov. tamtéž.

fyzická osoba, která by tyto úkony činila nebo přijímala písemnosti.¹⁴² Ustanovený procesní opatrovník je opět pouze zástupcem ad hoc, který v konkrétním řízení smí právnickou osobu zavazovat a jinak právně jednat, nestává se ale jejím statutárním orgánem.¹⁴³

Absence oprávněné osoby může nastat, jestliže právnická osoba nemá řádně ustanovený statutární orgán a ani nejsou jiné osoby, které by mohly jednat, není ani dříve platně zvolený zmocněnec s procesní plnou mocí.¹⁴⁴ Přestože by osoby uvedené v § 21 OSŘ nechyběly, nebudou moci tyto osoby za právnickou osobu jednat, pokud dojde ke konfliktu jejich zájmů se zájmy právnické osoby.¹⁴⁵ Například fyzická osoba nesmí za právnickou osobu jednat ve sporu, který s ní vede.¹⁴⁶ Soudy se nesmí spokojit s tím, že oprávněná osoba dle § 21 OSŘ existuje, ale pokud z okolností případu plyne, že tato osoba je ve střetu zájmů a není nikdo jiný, opět se jedná o situaci, kdy za právnickou osobu nemá kdo jednat. Zdůrazňuje se povinnost soudů zabývat se skutečným stavem.

Právnické osobě lze ustanovit opatrovníka ad hoc i tehdy, je-li sporné, kdo je oprávněnou osobou. *„Druhý případ, zejména konkurence více statutárních orgánů, která může být důsledkem průběhu valné hromady obchodní společnosti, po níž má společnost dvojitý statutární orgány (akciová společnost), nebo dokonce jich má i více (tři a více jednatelů společnosti s ručením omezeným) a tato konkurence se projeví nejen vůči soudu, ale uvnitř takové právnické osoby (nelze sem podřadit případy, kdy sama právnická osoba má o tom, kdo je jejím statutárním orgánem, jasno, a pochybnost v tomto směru má pouze soud či některý jiný účastník řízení.“*¹⁴⁷ Ustanovení zástupce ad hoc není ani podmíněno vedením řízení například o neplatnosti jmenování statutárního orgánu. Je dostačující, že tato sporná otázka existuje uvnitř této právnické osoby. Zároveň by ustanovení opatrovníka mělo být až poslední možností v případech, kdy není jiná osoba oprávněná dle § 21 OSŘ, která by mohla jednat místo statutárních orgánů, kteří mají mezi sebou rozpory.¹⁴⁸

Ustanovení opatrovníka ad hoc se však týká pouze vztahu mezi opatrovníkem a právnickou osobou, již byl ustanoven, a neovlivňuje práva ani povinnosti jiných osob, a to ani těch, jejíž spornost oprávnění je řešena.¹⁴⁹ Opatrovnictví ad hoc tedy neřeší spory uvnitř právnické osoby, zajišťuje jen procesní práva právnické osoby jako účastníka konkrétního řízení. Ustanovení

¹⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. srpna 2012, sp. zn. 21 Cdo 2190/2011.

¹⁴³ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 225.

¹⁴⁴ SMOLÍK In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 151.

¹⁴⁵ § 21 odst. 4 OSŘ

¹⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 1999, sp. zn. 2 Cdon 680/97.

¹⁴⁷ SMOLÍK. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 151.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 151–152.

¹⁴⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. února 2006, sp. zn. I. ÚS 561/05.

opatrovníka ad hoc právnické osobě však není pouze formálním úkonem. Soudy musí opět důkladně zvážit okolnosti každého případu.

Návrh věcného záměru civilního řádu soudního zachovává možnost zastoupení na základě rozhodnutí soudu i pro právnické osoby v téměř shodné podobě.¹⁵⁰ Tento institut pro ochranu práv právnické osoby považují za velmi důležitý a s jeho zachováním i do budoucna souhlasím. Současně si nemyslím, že by současná úprava ustanovení opatrovníka ad hoc právnické osobě vykazovala nějaké významné nedostatky, a proto by musela být změněna.¹⁵¹

4.2.1 Rozpory mezi jednatelem společnosti s ručením omezeným

Ustanovením opatrovníka ad hoc je také možné řešit situaci, kdy mezi (nesporně) oprávněnými jednatelem společnosti s ručením omezeným vznikají takové rozpory, že znemožňují právnické osobě procesně konat, a to pouze pokud zde není jiná oprávněná osoba a právnická osoba nemá ani zástupce na základě procesní plné moci. Patří sem i situace, kdy je více jednatelů společnosti s ručením omezeným, kteří nezávisle na sobě udělí více plných mocí více zmocněncům v téže věci. Nedohodnou-li se, který zmocněnec bude společnost zastupovat, z důvodu aplikace principu výlučnosti procesního zmocnění dle § 28 odst. 3 OSŘ bude soud v mezním případě řešit situaci i ustanovením opatrovníka ad hoc.¹⁵² Domnívám se, že toto je možné aplikovat bezesporu tehdy, pokud více jednatelů je oprávněných jednat za společnost navenek samostatně, a tedy procesní plná moc byla udělena v souladu se společenskou smlouvou společnosti.

Problematické však je, jak má soud postupovat, jestliže společenská smlouva určí, že jednatele navenek jednájí společně, avšak procesní plnou moc zástupci udělí pouze jeden z nich. Dle § 44 odst. 5 ZOK více jednatelů tvoří kolektivní orgán, pouze určí-li tak společenská smlouva, jinak je statutárním orgánem každý jednatel samostatně. V soudním řízení tak dle § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ může jednat jednatel bez ohledu, zda společenská smlouva určuje, že navenek jednájí společně. Judikatura dovozuje nezávislost procesní úpravy na té hmotněprávní.¹⁵³ Považují za správný závěr, že za právnickou osobu současně může v soudním řízení jednat jen jedna osoba. Nelze požadovat, aby i procesní úkony byly činěny v souladu s její společenskou smlouvou, tedy více osobami současně.¹⁵⁴

¹⁵⁰ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 14. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

¹⁵¹ Uvedené platí při nebezpečí z prodlení, při jeho absenci viz podkapitola 2.2.1.

¹⁵² DOLEŽÍLEK. In DRÁPAL: *Občanský soudní řád...*, s. 187–188.

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2005, sp. zn. 20 Cdo 2921/2004.

¹⁵⁴ Dle § 21 odst. 5 OSŘ za právnickou osobu v téže věci může současně jednat jen jediná osoba.

Komplikovanou otázkou však zůstává, zda lze jednání zástupce na základě procesní plné moci podepsané jen jedním jednatelem, i když společenská smlouva požaduje společné jednání, považovat za úkon učiněný neoprávněnou osobou nebo nikoli. Judikatura¹⁵⁵ nyní považuje procesní plnou moc podepsanou v rozporu se společenskou smlouvou společnosti za bezvadnou. Toto ale, jak je dále uvedeno, nepovažují za správné řešení.

Procesní plná moc je pouze dokladem o existenci smluvního zastoupení mezi právnickou osobou a jejím zástupcem. Dohoda o zastoupení oproti tomu nemá stanovenou formu, procesní plná moc tak pouze prokazuje, že taková dohoda byla uzavřena. V případě pochybností soudu o bezvadnosti plné moci by se měl soud pokusit odstranit její vady. Doležilek dále tvrdí, že by písemná plná moc měla být podepsána osobami oprávněnými za právnickou osobu jednat navenek.¹⁵⁶ Ústavní soud nabádá, aby soudy v případě nejasností o vnitřních poměrech právnické osoby učinily dotaz na tuto osobu.¹⁵⁷ S tímto se plně ztotožňují. Soud by se v případě pochybností, zda smluvní zastoupení vzniklo platně, tedy i při absenci podpisu na procesní plné moci, měl nejdříve pokusit tento nedostatek odstranit. Zároveň za současného stavu judikatury by soudy úkon zástupce dle procesní plné moci podepsané v rozporu se společenskou smlouvou neměly ani považovat za úkon učiněný osobou neoprávněnou.

Avšak i přes názor uvedené judikatury považují za nevhodné, aby soudy nezohledňovaly, jestli dohoda o plné moci nebyla uzavřena v rozporu se společenskou smlouvou. Domnívám se totiž, že na dohodu o plné moci nelze aplikovat názor judikatury o samostatnosti určení osoby oprávněné dle OSŘ. V souladu s tvrzením Doležílka by jednatele společnosti s ručením omezeným měli podepsat i procesní plnou moc společně, na základě toho by pak bylo možné předpokládat, že i dohoda o zastoupení byla uzavřena v souladu se společenskou smlouvou.

Bez ohledu na možná řešení výše uvedeného problému s procesní plnou mocí mám za to, že soud by měl při této situaci také zvážit, zda nejsou mezi jednatelem takové rozpory, které znemožňují právnické osobě jednat, zejména pokud právnická osoba na výzvu soudu neodstraní nedostatky v procesní plné moci. Opět by se tak mohlo jednat o možnost ustanovení opatrovníka ad hoc dle § 29 odst. 2 OSŘ.

De lege ferenda by měla být osoba oprávněná jednat za právnickou osobu určena odkazem na zvláštní předpis.¹⁵⁸ Nebude tak již možné užít argumentu autonomie úpravy osoby oprávněné

¹⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2005, sp. zn. 20 Cdo 2921/2004, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. února 2015, sp. zn. 23 Cdo 3295/2014.

¹⁵⁶ DOLEŽÍLEK, Jiří. In DRÁPAL, Ljubomír (ed). *Občanský soudní řád I., II. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 175–176 (§ 28 OSŘ).

¹⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 29. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 283/03.

¹⁵⁸ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 27. ledna 2019]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

v OSŘ. Domnívám se, že soudy budou muset pak vždy zohledňovat, zda byla dohoda o plné moci uzavřena řádně, tak jak bylo nastíněno výše. Judikatura by se v budoucnosti měla změnit a zohlednit změnu v určení osoby oprávněné. Nelze totiž opominout, že samotná dohoda o smluvním zastoupení je jednání hmotněprávní, které by mělo být v souladu se společenskou smlouvou, a procesní plná moc má její uzavření jen prokazovat.

4.3 Porovnání se slovenskou právní úpravou

V teoretické rovině se ustanovením zástupce ad hoc právnické osobě zabývá hmotněprávní a procesněprávní koncepce. Rozlišuje se, zda se bude situace řešit v rovině hmotného práva, nebo bude nedostatek řešit procesní právo pomocí zakotvení určitého institutu. Z procesní koncepce vychází OSŘ a vycházel i OSP. Ustanovení opatrovníka ad hoc dle § 29 odst. 2 OSŘ je například možné i v případě střetu zájmů, kdy toto zkoumá soud v rámci řízení.¹⁵⁹

Slovenská úprava CSP oproti tomu nyní vychází z hmotněprávní koncepce, která je založená na tom, že i když není žádná osoba oprávněná jednat za právnickou osobu, je sporné, kdo za ní jedná, nebo je zde rozpor se zájmy právnické osoby, procesní ustanovení nestanoví povinnost ustanovit procesního opatrovníka. Řešení těchto situací je jen na hmotném právu. Základní idea této koncepce vychází z předpokladu, že procesní právo nemůže odstraňovat problémy vzniklé v rovině hmotného práva. Hmotněprávní problémy by se neměly vůbec projevit v probíhajícím soudním řízení. V případě kolize zájmů oprávněné osoby a zájmů právnické osoby soud toto v rámci procesního práva nezkoumá. Tento střet se bude řešit dle hmotněprávních předpisů. Není vyloučeno, že soud bude jednat s osobou, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy právnické osoby. Následky může pak právnická osoba v závislosti na úspěchu či neúspěchu ve věci nárokovat proti této osobě v rámci nároku na náhradu škody. Jestliže je sporné, kdo za právnickou osobu jedná, bude toto také řešit hmotné právo a analogicky platí možnost nárokovat náhradu škody.¹⁶⁰

Užití institutu procesního opatrovníka pouze pro fyzické osoby považuji za nevhodné řešení. S tvrzením Kotrecové lze souhlasit jen do té míry, že je žádoucí, aby si právnická osoba ideálně vyřešila problém s oprávněnými osobami sama. Z toho důvodu je však procesní opatrovnictví v těchto situacích vázáno právě na nebezpečí z prodlení. I právnická osoba jako účastník si zaslouží ochranu. Upření ochrany pro představu, že si následky vyřeší sama ex post prostřednictvím náhrady škody, není vyhovující. Neumožnit ustanovení procesního

¹⁵⁹ KOTRECOVÁ, Alexandra. In ŠTEVČEK, Marek (ed). *Civilný sporový poriadok: komentár*. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 241 (§ 69 CSP).

¹⁶⁰ Tamtéž s. 242.

opatrovníka ani tehdy, když je to nezbytně nutné, tedy v případě nebezpečí z prodlení, považuji nejen za hrubé porušení zásady rovnosti, ale i práva na spravedlivý proces. Připadá mi tak správné, že de lege ferenda by se česká právní úprava touto cestou vydat neměla.

5 Osoba opatrovníka

Opatrovník je ten, kdo má právem stanovené oprávnění a povinnost pečovat o jinou osobu, a může být ustanoven i pouze za určitým účelem.¹⁶¹ Byl-li ustanoven procesní opatrovník, bude jednat za účastníka v tom řízení, ve kterém byl ustanoven, a tak může řízení řádně pokračovat. Procesní opatrovník se řadí k zástupcům účastníků a platí pro něj také § 31 OSŘ, má tak mimo jiné povinnost studovat spis, podávat vyjádření a vést celé jednání tak, jako by činil zástupce na základě plné moci.¹⁶²

Mám za to, že u opatrovníka ad hoc je vyzdvihnuta právě povinnost péče o zájmy účastníka, i když má se zástupcem na základě plné procesní moci stejné postavení. U zástupce na základě plné procesní moci lze předpokládat, že bude moct činit úkony v součinnosti s účastníkem. Vzhledem k uvedeným situacím, kdy lze ustanovit opatrovníka ad hoc, tento nebude mít většinou stejnou možnost součinnosti s účastníkem, ale je povinen i přesto jednat v jeho nejlepším zájmu. I když nemusí mít vědomost o skutečných zájmech účastníka, musí co nejlépe chránit jeho práva, protože účastník sám nemůže, tedy je zdůrazněn právě prvek péče.

Soud ustanoví procesního opatrovníka usnesením, ve kterém označí účastníka, opatrovníka a rozsah práv a povinností, může označit i dobu trvání zastoupení.¹⁶³ Neuvede-li dobu trvání, bude v souladu s § 29 odst. 4 OSŘ opatrovník vystupovat v řízení před soudem prvního stupně, v odvolacím i dovolacím řízení¹⁶⁴.

Usnesení o ustanovení opatrovníka se doručuje opatrovníkovi ad hoc, účastníkovi jen pokud to zákon nevyklučuje. Nedoručuje se například účastníku neznámého pobytu, nebo právnické osobě, které byl opatrovník ustanoven dle § 29 odst. 2 OSŘ. Pokud se nedoručuje účastníkovi, kterému byl opatrovník ustanoven, usnesení je vyvěšeno na úřední desce soudu a doručeno pouze opatrovníkovi a ostatním účastníkům řízení.¹⁶⁵ Poté se písemnosti již doručují jen opatrovníkovi ad hoc jako zástupci účastníka.¹⁶⁶ Výjimkou je, pokud byl opatrovník ustanoven dle § 29 odst. 3 OSŘ ze zdravotního důvodu jiného než pro duševní poruchu a

¹⁶¹ BLACK, Henry Campbell. In GARNER, Bryan A (ed). *Black's law dictionary*. 8. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2004, s. 725.

¹⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 2002, sp. zn. I. ÚS 559/2000.

¹⁶³ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 222.

¹⁶⁴ Dle § 241 odst. 1 OSŘ musí být dovolatel kvalifikovaně zastoupen, až na výjimky uvedené v § 241 odst. 2 OSŘ. Jestliže byl účastníku jmenován opatrovník ad hoc, který není advokát (notář), bude muset tento opatrovník za účastníka udělit procesní plnou moc advokátovi (notáři) pro dovolací řízení. (srov. DOLEŽÍLEK. In DRÁPAL: *Občanský soudní řád...*, s. 190–191.) Ustanovený opatrovník má právo udělit za účastníka plnou procesní moc (viz Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 9. října 1986, Cpj 227/85).

¹⁶⁵ 50b odst. 4 písm. c) OSŘ

¹⁶⁶ § 50b odst. 1 OSŘ

z důvodu absence tzv. postulační způsobilosti, tehdy budou písemnosti doručovány i účastníkovi.¹⁶⁷

Proti usnesení o ustanovení opatrovníka je odvolání přípustné, jelikož upravuje právní postavení účastníka. Podat odvolání smí nejen opatrovník ad hoc, ale i účastník.¹⁶⁸ Usnesení je vykonatelné doručením.¹⁶⁹ Protože je usnesení vykonatelné bez ohledu na právní moc, odvolání nemá odkladný účinek, ledaže by zákon nebo soud rozhodl, že usnesení je vykonatelné až po právní moci.¹⁷⁰ Procesní opatrovník se tak ujímá funkce, jakmile je mu usnesení o ustanovení doručeno. Mám za to, že zejména při ustanovení opatrovníka ad hoc v případě nebezpečí z prodlení toto plyne již z účelu zastoupení, aby procesní opatrovník konal bezodkladně a nevyčkával na rozhodnutí o odvolání.

Pomine-li důvod ustanovení opatrovníka, zastoupení opatrovníkem bez dalšího zaniká. Soud již nebude jednat s opatrovníkem ad hoc, ale zpravidla přímo s účastníkem, aniž by vydával rozhodnutí¹⁷¹. Procesního opatrovníka o tomto uvědomí, účinky jeho jednání zůstávají nadále zachovány.¹⁷² Opatrovnictví ad hoc je tak nezávislé na soudem určené době trvání tohoto zastoupení. Procesní opatrovník účastníka zastupuje pouze dokud existuje důvod, kvůli kterému byl ustanoven. Pokud například účastník nabyl zletilosti, příslušný soud účastníkovi jmenoval hmotněprávního zástupce¹⁷³ nebo právnická osoba již má osobu oprávněnou, která za ní může jednat, zastoupení ad hoc končí.¹⁷⁴

Je třeba zdůraznit, že rozhodnutí o ustanovení opatrovníka ad hoc má významné důsledky pro tohoto účastníka, v některých případech se účastník ani nemusí o ustanovení opatrovníka dozvědět. Zároveň funkce opatrovníka ad hoc je časově limitována pouze na dobu, kdy jsou naplněny předpoklady pro jeho ustanovení, čímž se projevuje význam tohoto druhu zastoupení na zastoupení pouze pro určité řízení a jen pro konkrétní důvod, který ovlivňuje soudní řízení. Mám tedy za to, že je více než důležité, aby soudy naplnění podmínek pro ustanovení opatrovníka posuzovaly velmi pečlivě; na to klade důraz i judikatura Nejvyššího i Ústavního soudu uvedená v předchozích kapitolách.

¹⁶⁷ § 50b odst. 4 písm. d) OSŘ

¹⁶⁸ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 222.

¹⁶⁹ § 171 odst. 2 OSŘ

¹⁷⁰ ŠÍMA, Alexander. In SVOBODA, Karel (ed) *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 776 (§ 206 OSŘ).

¹⁷¹ srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2008, sp. zn. 26 Odo 1685/2006.

¹⁷² KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 222.

¹⁷³ Soud bude dále jednat s takto jmenovaným zástupcem (opatrovníkem).

¹⁷⁴ DOLEŽÍLEK. In DRÁPAL: *Občanský soudní řád...*, s. 191.

5.1 Výběr osoby opatrovníka

Dle § 29 odst. 4 OSŘ by opatrovníkem ad hoc zpravidla měla být jmenována osoba blízká či jiná vhodná osoba, pokud tomu nebrání zvláštní důvody. Advokáta lze jmenovat opatrovníkem, pouze nemůže-li být jmenován někdo jiný. Advokát se svým jmenováním nemusí souhlasit; jsou-li jmenovány jiné osoby, lze toto učinit pouze s jejich souhlasem.

Ustanovení § 29a OSŘ vzniklo jako reakce na hmotněprávní úpravu předběžného prohlášení upraveného v § 38 an. ObčZ. Procesní právo tak umožňuje, aby byla za opatrovníka ad hoc vybrána osoba označená v předběžném prohlášení, pokud s tím souhlasí. Soud by měl posuzovat jen obecné omezení pro zástupce, tedy zhodnotit, zda neexistuje střet zájmů dle § 32 odst. 2 OSŘ nebo jestli je tato osoba způsobilá být zástupcem.¹⁷⁵ Soud je tak předběžným prohlášením vázán a nemůže zvolit jinou, byť vhodnější osobu.¹⁷⁶

„Soud je vždy povinen posoudit, zda osoba jiná než blízká je osobou vhodnou pro jmenování opatrovníkem. Kritériem pro jmenování tak budou znalost opatrované osoby, její zdravotní stav, či poměry. Soud zároveň přezkoumá, zda tu nejsou důvody, které by tomu bránily (například zájem opatrovníka či jeho zainteresovanost v majetkových věcech opatrovaného – existence střetu zájmů).“¹⁷⁷ S tímto souhlasím, avšak mám za to, že soud musí posoudit, zda i osoba blízká je vhodnou osobou pro jmenování opatrovníka, nikoli pouze zda je vhodná jiná než osoba blízká. Samotný fakt, že se jedná o osobu blízkou, nezaručuje, že bude schopná hájit zájmy účastníka.

Mezi kritéria pro jmenování opatrovníkem mimo výše uvedené bych zařadila i hodnocení osoby, která by se měla funkce opatrovníka ujmout. Domnívám se, že soud by měl zejména zhodnotit, jestli osoba má minimální předpoklady dostatečně porozumět předmětu řízení, a bude tak moct učinit potřebné úkony pro naplnění práv účastníka. Tato kritéria lze také zvažovat i u jiné než blízké osoby, kde však shledávám problematické vyhledání této osoby, pokud se sama nepřihlásí nebo nebude její existence jinak zřejmá z okolností případu. Je třeba zdůraznit, že všechny tyto osoby se svým jmenováním musí souhlasit.

Například při ustanovení opatrovníka dle § 29 odst. 1 OSŘ, si lze představit situaci, kdy osoba blízká nezletilému účastníku i přes veškerou snahu nebude mít schopnosti v soudním řízení adekvátně jednat.¹⁷⁸ Mám za to, že v těchto případech se bude jednat o situace, kdy jejich

¹⁷⁵ HRDLIČKA, Miroslav. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§1 až 260l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 137 (§ 29a OSŘ).

¹⁷⁶ SVOBODA, Karel. Předběžné prohlášení v praxi. *Právní rozhledy*. 2017, roč. 25, č. 15/16, s. 552.

¹⁷⁷ SMOLÍK. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 155–156.

¹⁷⁸ Může jednat třeba o prarodiče, kteří ať se zdravotních důvodů, kvůli problémům komunikovat nebo pro komplikovanost samotného řízení, nebudou nejlepší možností pro ochranu práv účastníka.

jmenování opatrovníkem ad hoc brání zvláštní důvody, a tedy i u osoby blízké by měla být zvážena její vhodnost. Nebude-li vhodná osoba blízká ani jiná osoba, bude potřeba jmenovat opatrovníkem ad hoc advokáta.

Ústavní soud judikuje, že je-li účastníkem dítě, měl by být zpravidla z důvodu jeho nejlepšího zájmu za opatrovníka jmenován advokát.¹⁷⁹ Důraz je tak kladen na to, aby funkci opatrovníka vykonávala osoba k tomu vhodná, kterou bude mnohdy právě osoba s právním vzděláním. Považuji tak obecně vhodnost osoby opatrovníka vždy za důležitou podmínku při jeho výběru.

Advokát může odmítnout jmenování opatrovníkem, pouze pokud by byl povinen odmítnout poskytování právních služeb. Je také možné advokáta donutit vykonávat funkci opatrovníka, jestliže mu v tom nebrání vážné objektivní důvody, jako například nemoc. Vytíženost a časová zaneprázdněnost mezi tyto důvody nepatří. Tato povinnost je pak vyvážena tím, že na rozdíl od ostatních opatrovníků náleží advokátům za výkon opatrovnictví odměna, jež platí stát.¹⁸⁰

Ústavní soud zdůraznil, že soudy se obecně musí zabývat tím, která osoba by byla ve funkci opatrovníka ad hoc pro ochranu zájmů účastníka nejvhodnější.¹⁸¹ Soud ale není vázán návrhy, koho by měl jmenovat za opatrovníka, nejedná-li se o výše uvedený případ s předběžným prohlášením. Výběr osoby opatrovníka závisí primárně na tom, zda je vhodná pro výkon funkce opatrovníka v souladu s ustanoveními § 29 odst. 4 a § 32 odst. 2 OSŘ. Mám za to, že v mnoha případech je nejvhodnější jmenování advokáta pro jeho odborné znalosti. Není možné jej ale jmenovat vždy automaticky a opět je třeba, aby soud hodnotil okolnosti každého případu zvlášť. Jestliže účastníka může zastupovat osoba mu bližší, která splňuje předpoklady pro jmenování opatrovníkem ad hoc a je pro tuto funkci vhodná, není důvod, aby byl do funkce jmenován advokát.

5.2 Náprava vad

Řádné ustanovení opatrovníka ad hoc má význam pro respektování práva na soudní ochranu i práva na spravedlivý proces. Vady v ustanovení opatrovníka totiž ovlivňují celé řízení. Porušením účastnických práv je nejen neustanovení opatrovníka, když byly naplněny předpoklady pro jeho ustanovení, ale také ustanovení opatrovníka tehdy, když podmínky naplněny nebyly. Za vadu řízení tak může být považována nejen situace, když účastník

¹⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13-2, bod 61.

¹⁸⁰ KORBEL, JIRSA. In JIRSA: *Občanské soudní řízení...*, s. 231.

¹⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. dubna 2009, sp. zn. IV. ÚS 2128/07-2, bod 15.

zastoupen dle § 29 OSŘ nebyl, ale i tehdy, kdy zastoupen byl, ale soud zástupce ad hoc ustanovovat neměl.¹⁸²

Vadným ustanovením či neustanovením opatrovníka ad hoc může dojít k zmatečnosti řízení, konkrétně se jedná o důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. c), písm. h) OSŘ nebo § 229 odst. 3 OSŘ. K vadám zmatečnosti soud přihlíží i v rámci řízení o odvolání¹⁸³ a dovolání¹⁸⁴. Přestože dovolací soud musí přihlídnout k vadám zmatečnosti řízení ex offio, platí to pouze tehdy, je-li dovolání přípustné.¹⁸⁵ Není tak možné podat dovolání pouze z důvodu, že řízení je zatíženo zmatečností. K tomu má sloužit předně právě žaloba pro zmatečnost.

Žalobou pro zmatečnost dle § 229 odst. 1 OSŘ lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně, nebo odvolacího soudu, kterými bylo řízení skončeno a byl naplněn některý z uvedených důvodů zmatečnosti. Nebyl-li ustanoven opatrovník účastníkovi, který neměl procesní způsobilost nebo za podmínek § 29 odst. 2 OSŘ a nebyl řádně zastoupen, jedná se o důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. c) OSŘ. Ústavní soud učinil ústavně konformní výklad tohoto ustanovení. Procesní způsobilost pro užití uvedeného důvodu zmatečnosti nemá ani účastník, který sice nebyl omezen ve svéprávnosti, ale z důvodu duševní choroby nemohl sám právně jednat a nebyl zastoupen opatrovníkem, ani zástupcem na základě procesní plné moci.¹⁸⁶ Jedná se o průlomový nález, který zdůrazňuje současnou neudržitelnou koncepci procesní způsobilosti navázanou na svéprávnost.¹⁸⁷ Účastník, který byl stížen duševní poruchou, a jemuž nebyl ustanoven opatrovník dle § 29 odst. 3 OSŘ, má nyní na základě výkladu Ústavního soudu lepší možnost obrany, než když byl oprávněn podat žalobu pro zmatečnost dle § 229 odst. 3 OSŘ.

Byl-li účastníkovi ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo protože se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině (dva z důvodů § 29 odst. 3 OSŘ), aniž by pro ustanovení opatrovníka ad hoc byly naplněny podmínky, jedná se o důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. h) OSŘ.

Ustanovení § 229 odst. 3 OSŘ umožňuje napadnout žalobou pro zmatečnost pravomocný rozsudek odvolacího soudu, nebo usnesení odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto ve věci

¹⁸² SMOLÍK. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*, s. 149.

¹⁸³ § 212a odst. 5 OSŘ

¹⁸⁴ § 242 odst. 3 OSŘ

¹⁸⁵ VOJTEK, Petr. In JIRSA, Jaromír a kol., HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha IV § 201–250 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 205 (§ 242 OSŘ).

¹⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 18. prosince 2018, sp. zn. II.ÚS 3040/16, bod 32.

¹⁸⁷ Problémy současné koncepce procesní způsobilosti viz podkapitola 3.1.

samé, nebo pravomocný rozsudek soudu prvního stupně, proti kterému dle § 202 odst. 2 OSŘ není možné podat odvolání. Zároveň těmito rozhodnutími muselo dojít nesprávným postupem soudu¹⁸⁸ k odnětí možnosti jednat před soudem. Ústavní soud dovodil, že pro počátek běhu lhůty pro zmatečnost dle § 229 odst. 3 OSŘ se za okamžik doručení považuje, kdy se účastník skutečně mohl s rozhodnutím seznámit, a nikoli okamžik formálního doručení.¹⁸⁹ Považuji tento výklad za správný ústup od formalismu. Mám tedy za to, že se jedná o vhodný prostředek ochrany práv účastníka, i když oproti § 229 odst. 1 OSŘ je zde užší vymezení rozhodnutí, vůči kterým lze žalobu pro zmatečnost podat.

Žalobu pro zmatečnost je oprávněn podat pouze ten účastník, kterého se ustanovení či neustanovení procesního opatrovníka přímo týkalo.¹⁹⁰ Lze napadnout jen ta rozhodnutí, která jsou výše vymezena, a to pouze ve lhůtě dle § 234 OSŘ, jejíž zmeškání nelze dle § 235 OSŘ prominout.

Jak bylo výše uvedeno, vady v ustanovení opatrovníka ad hoc jsou natolik významné, že zasahují i do základních práv účastníka. Zejména do práva na soudní a jinou právní ochranu, spravedlivý proces či princip rovnosti, tedy zejména do práv garantovaných čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny.¹⁹¹ Ústavní soud také vyložil, co se považuje za okamžik doručení pro včasnost podání ústavní stížnosti. Za doručení tak považuje okamžik, kdy se účastník o rozhodnutí poprvé dozvěděl, a od kdy měl skutečnou možnost ústavní stížnost využít.¹⁹² Za současné právní úpravy by však měla být ústavní stížnost ve většině případů až tou poslední možností, a účastník musí využít jiné možné účinné prostředky uvedené výše.

Mám za to, že žaloba pro zmatečnost je vhodnou možností odstranění vad při ustanovování opatrovníka ad hoc. Nejvýznamnější vady při ustanovování procesního opatrovníka jsou dle mého názoru vhodně vyčteny v § 229 odst. 1 písm. c) a h) OSŘ. Ostatní vady lze podřadit pod důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 3 OSŘ, který je však umožněna vůči užšímu okruhu rozhodnutí. Pouhé přihlídnutí k vadám zmatečnosti v rámci řízení o dovolání nepovažuji za úměrné významu vad zmatečnosti, které jsou považovány za „zásadní procesní pochybení“¹⁹³.

Judikatura Ústavního soudu má podstatný význam nejen co se týče počítání lhůt, ale svým výkladem rozšiřuje i možnost obrany účastníka stíženého duševní poruchou, aniž by byl ve

¹⁸⁸ Např. právě vadné ustanovení či neustanovení opatrovníka ad hoc z jiných důvodů než dle § 229 odst. 1 písm. c) a h) OSŘ.

¹⁸⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. srpna 2018, sp. zn. II. ÚS 1170/18, bod 37.

¹⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2003, sp. zn. 21 Cdo 1503/2003.

¹⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 19. října 2009, sp. zn. III. ÚS 1143/09.

¹⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 21. dubna 2016, sp. zn. I. ÚS 3598/14, bod 28.

¹⁹³ MOTT, Tomáš, VACKOVÁ, Monika. In JIRSA, Jaromír a kol., HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha IV § 201–250 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 129 (§ 229 OSŘ).

svéprávnosti omezen. Bylo-li řízení stíženo vadou pro nesprávné ustanovení či neustanovení opatrovníka ad hoc, zůstává však stále na tomto účastníku, aby se danou vadou řízení zabýval řádně a včas. Současnou úpravu ochrany účastnických práv v případě procesního opatrovnictví považuji ve svém souhrnu spolu s výkladem Ústavního soudu za postačující.

Závěr

V úvodu byl stanoven cíl práce, kterým bylo zhodnotit smysl a účel zastoupení na základě rozhodnutí soudu a analyzovat vybraná ustanovení. Prostřednictvím nich pak odpovědět na uvedené výzkumné otázky a potvrdit, případně vyvrátit stanovenou hypotézu. Téma práce je omezeno, co se týká rozsahu, na zastoupení na základě rozhodnutí soudu v případě nebezpečí z prodlení v civilním sporném řízení.

Nejprve bylo vymezeno zastoupení s důrazem na zastoupení v občanském soudním řízení. Zastoupení na základě rozhodnutí soudu není jedinou možností, jak může být účastník zastoupen, a tak je klíčové jej uvést do souvislostí. Svým významem si v právním řádu však vydobývá své místo, jelikož odráží situace, kdy z různých důvodů účastník nemůže před soudem jednat sám. Na základě tohoto druhu zastoupení může být ustanoven zástupce či procesní opatrovník. Pozornost v této práci byla zaměřena na ustanovení procesního opatrovníka. Bylo také vymezeno, že není jednotné označení pro takto ustanoveného zástupce. Poté byl nastíněn historický exkurz tohoto institutu, který poukázal na tradici v našem právním řádu. Zastoupení na základě rozhodnutí soudu, jak je nyní zakotveno, prošlo vývojem, ale nenásleduje plně žádnou z předcházejících zákonných zakotvení institutu, což poukazuje nejen na jeho významnost, ale také na to, že se nejedná o institut nevyžadující úpravy.

Ústavní soud ve své konstantní judikatuře trvá na tom, že procesní opatrovník nesmí pouze urychlovat řízení a soudy jsou povinny zabezpečit, aby jimi ustanovený opatrovník skutečně bránil práva účastníka. S tímto se plně ztotožňuji. I když procesní opatrovník je mnohdy ustanoven obligatorně a zejména v nesporných řízeních, lze říct, že se jedná o automatické ustanovení v případě, stanoví-li tak zákon. Procesní opatrovnictví ale není pouze formální zastoupení, které by mělo ulehčovat soudům činnost.

Nebezpečí z prodlení je pojem neurčitý, jehož obsah nalézá soudce v každém konkrétním případě. Přestože může působit nejasně, považuji nebezpečí z prodlení za vhodný prostředek pro omezení procesního opatrovnictví na nejnutnější případy¹⁹⁴. Správně je pak ponecháno na soudci, aby obsah pojmu v konkrétním případě dle okolností naplnil.

Procesní opatrovnictví fyzické osoby dle § 29 odst. 1 OSŘ je v současné právní úpravě navázáno na procesní způsobilost účastníka. Z důvodu vymezení procesní způsobilosti, která se řídí svéprávností osoby, však v řízení vznikají mnohdy nejasnosti. Samotné ustanovení umožňující ustanovení procesního opatrovníka v tomto případě není tolik problematické jako

¹⁹⁴ Stranou ponechávám procesní opatrovnictví nevyžadující nebezpečí z prodlení dle § 29 odst. 3 OSŘ, či dle ZŘS.

právě koncepce procesní způsobilosti, která je pro něj klíčová. Procesní způsobilost, tak jak je zakotvena nyní, je sporná zejména v případě osob stížených duševní poruchou, které ale ve svéprávnosti omezeny nebyly. Byl-li jim jmenován hmotněprávní opatrovník, který je oprávněn za opatrovance jednat i v soudním řízení, přikláním se k možnosti, že i těmto účastníkům by při absenci zastoupení tímto opatrovníkem měl být v případě nebezpečí z prodlení ustanoven opatrovník procesní dle § 29 odst. 1 OSŘ.

Spolu s problematičností určování procesní způsobilosti nezletilých účastníků, kteří nejsou plně svéprávní, jsem dospěla k závěru, že současná úprava procesní způsobilosti podstatně komplikuje i ustanovení procesních opatrovníků. Z toho důvodu je de lege ferenda nutná její změna. Za dostatečnou úpravu považuji vymezení v návrhu civilního řádu soudního, kdy by měly mít fyzické osoby procesní způsobilost jen tehdy, jsou-li dle občanského zákoníku způsobilé ve všech záležitostech právně jednat samostatně, a i tito procesně nezpůsobilí účastníci pak mají právo být v řízení slyšeni.¹⁹⁵

Nedostatek zastoupení účastníka je hojně řešen judikaturou, která naroveň absenci zástupce účastníka považuje i situaci, kdy je zástupce nečinný. Toto je více než žádoucí a v souladu s tím, aby zastoupení nebylo jen formální a byla zajištěna i rovnost účastníků, jež je z důvodu nečinného zástupce narušena. Bohužel návrh věcného záměru civilního řádu soudního toto nereflektuje, a tak budou soudy povinny se tímto zabývat stále jen z důvodu tlaku konstantní judikatury. V tomto lze spatřovat prostor pro možnou změnu návrhu věcného záměru civilního řádu soudního.

Lze však zhodnotit, že až na uvedené nejasnosti nevykazuje samotná právní úprava procesního opatrovnictví v § 29 odst. 1 OSŘ významné nedostatky, které by způsobovaly nedostatečnost ochrany práv takto zastoupených účastníků.

Ustanovení § 29 odst. 2 OSŘ umožňující ustanovit procesního opatrovníka právnické osobě lze srovnat s ustanovením procesního opatrovníka fyzické osobě. Samotná právní úprava je dle mého názoru vymezena opět dostatečně. Znovu se zde však projevuje komplikace přímo nesouvisející se samotným § 29 odst. 2 OSŘ, a to v návaznosti na určení osoby oprávněné za právnickou osobu jednat v občanském soudním řízení. Tato se projevuje v případě jednatelů společnosti s ručením omezením, kteří dle společenské smlouvy navenek musí jednat společně, netvoří kolektivní orgán, ale zástupce na základě procesní plné moci zmocní pouze jeden jednatel. Zhodnotila jsem, že soudy by měly i zde zvážit, jestli se nejedná opět o naplnění podmínek pro ustanovení procesního opatrovníka, pokud právnická osoba nemůže v řízení

¹⁹⁵ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

jednat. Je ale nutné zdůraznit, že současná judikatura považuje takto udělenou procesní plnou moc za bezvadnou. Předpokládám, že do budoucna spolu se změnou v určení osoby oprávněné jednat za právnickou osobu, tak jak jej určuje návrh věcného záměru civilního řádu soudního, dojde ke změně judikatury. Mělo by dojít k vyřešení této otázky, když již nebude procesní předpis upravovat určení osoby oprávněné samostatně.

Slovenská právní úprava procesního opatrovnictví je dle mého názoru jako inspirační zdroj naprosto nevhodná, neboť významně narušuje rovnost účastníků. Pozitivum slovenské právní úpravy lze spatřovat ve výslovném označení opatrovníka za procesního. Náš právní řád v současnosti užívá pouze pojmu opatrovník, a tedy nerozlišuje opatrovníka hmotněprávního od opatrovníka procesního. Mohou tak vznikat nejasnosti, které by však výslovné označení osoby za opatrovníka procesního odstranilo. Slovenský právní řád dále zakotvil nečinnost zástupce účastníka jako jeden z důvodů pro ustanovení procesního opatrovníka. Jak bylo výše uvedeno, naše právní úprava s tímto ani *de lege ferenda* bohužel nepočítá. Nic z toho však nevyváží nedostatky, které slovenská právní úprava vykazuje.

V závěru práce jsem se zabývala osobou opatrovníka. Na základě uvedeného lze poukázat na význam ustanoveného opatrovníka, který má pro účastníka nezanedbatelné dopady. Proto je více než důležité, aby soudy při jeho ustanovení zvažovaly všechny potřebné okolnosti nejen při ustanovování procesního opatrovníka, ale také při výběru konkrétní osoby, která bude funkci zastávat. I přes veškerou snahu soudů však nikdy nelze vyloučit možnost vad, které při ustanovování mohou vzniknout. Neméně důležitá je tak i úprava nápravy těchto vad, která je řešena primárně pomocí žaloby pro zmatečnost. Do nápravy vad významně zasáhl Ústavní soud, který vhodně vyložil možnost počítání lhůt pro podání prostředků, kterými se účastník může bránit, ale také se zabýval situací, kdy byl účastník stížen duševní poruchou, ale omezen ve svéprávnosti nebyl. Tomuto umožnil podat žalobu pro zmatečnost dle § 229 odst. 1 písm. c) OSŘ, i přes jazykový výklad a současné vymezení procesní způsobilosti. Mám za to, že toto svědčí opět o problematičnosti navázání procesní způsobilosti účastníka na svéprávnost. Ve svém souhrnu spolu s judikатурním výkladem jsem však právní úpravu nápravy vad při ustanovení procesního opatrovníka vyhodnotila jako uspokojivou.

Na základě výše uvedeného lze tak uzavřít, že současná právní úprava zastoupení na základě rozhodnutí soudu stále vyvolává v soudní praxi určité nejasnosti. Judikatura Ústavního soudu i Nejvyššího soudu poskytuje soudům vodítka, jak užívat tento institut řádně, a čemu je nutné věnovat pozornost, i když mnohé ze zákonných ustanovení výslovně neplýne. Řekla bych, že i přes ideály judikatury a teorie je stále na samotné soudní praxi obecných soudů, jak budou k institutu přistupovat. Je také otázkou, do jaké míry mohou obecné soudy vůbec tyto

ideály při jejich každodenní činnosti naplnit, nicméně mám za to, že by se o to měly bezesporu alespoň pokoušet.

De lege ferenda samotná úprava zastoupení na základě rozhodnutí soudu nevyžaduje podstatné změny. Osobně bych jako nejvhodnější změnu de lege ferenda navrhovala výslovné označení tohoto opatrovníka za procesního a reflexi závěrů konstantní judikatury¹⁹⁶ do právních předpisů. V případě procesního opatrovnictví při nebezpečí z prodlení nicméně nacházíme významné funkční vazby na jiné instituty, zejména na procesní způsobilost a určení osoby oprávněné jednat za právnickou osobu, tyto naopak určité změny do budoucna budou vyžadovat. Vzhledem k těmto institutům, pak považuji za přijatelnou úpravu v návrhu věcného záměru civilního řádu soudního¹⁹⁷, která by současné nedostatky mohla odstranit.

Institut zastoupení na základě rozhodnutí soudu prokázal, že má v našem právním řádu významnou úlohu. Podstatné nedostatky se nenachází v právní úpravě výslovně upravující zastoupení na základě rozhodnutí soudu. Problémy byly nalezeny v právní úpravě institutů, které jsou s procesním opatrovnictvím při nebezpečí z prodlení spojeny. Z důvodu funkčních vazeb procesního opatrovnictví a těchto institutů je možné konstatovat, že současná úprava procesního opatrovnictví při nebezpečí z prodlení není bez vad. Mohu tak uzavřít, že za pomoci užitých výzkumných metod jsem dospěla k tomu, že má hypotéza nebyla zcela správná, jelikož nezohlednila tyto funkční vazby. De lege ferenda tak vidím prostor pro úpravu souvisejících institutů. To ale nemění nic na tom, že zastoupení na základě rozhodnutí soudu by mělo v našem právním řádu zůstat zachováno a jeho samotné vymezení významné nedostatky nevykazuje.

¹⁹⁶ Zejména uvedenou nečinnost zástupce účastníka a s ní spojené hodnocení řádnosti zastoupení.

¹⁹⁷ Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 10. března 2019]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

Seznam použitých zdrojů

a) Knižní publikace

- 1) BLACK, Henry Campbell. *Black's law dictionary*. Eighth edition. St. Paul: Thomson–West, 2004, 1810 s.
- 2) DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s.
- 3) HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní: díl I. Nauka o organizaci a příslušnosti soudů*. 4.vydání. Praha: nákladem vlastním v komisi spolku československých právníků Všehrd, 1934, 211 s.
- 4) HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. procesní: díl II. Řízení před soudy první stolice*. 3.vydání. Praha: nákladem vlastním, 1932, 442 s.
- 5) HORA, Václav. *Soudní řízení nesporné: základní zásady podle zák. ze dne 19. června 1931 č. 100 Sb. z. a n. a předpisy o příslušnosti*. Praha: nákladem vlastním v komisi spolku československých právníků Všehrd, 1931, 178 s.
- 6) JIRSA, Jaromír a kol., HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha I. § 1 – 78g občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 528 s.
- 7) JIRSA, Jaromír a kol., HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha IV § 201–250l občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 279 s.
- 8) LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§1 až 260l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 1088 s.
- 9) MELZER, Filip, TÉGL, Petr (ed). *Občanský zákoník: velký komentář, svazek III*. Praha: Leges, 2014, 1234 s.
- 10) OTT, Emil, SPÁČIL, Jiří (ed). *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. I. díl., část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 384 s.
- 11) PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017, 3120 s.
- 12) STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. Praha: Orbis, 1958, 396 s.
- 13) SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, 464 s.
- 14) SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1632 s.
- 15) SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení III*. Praha: C.H. Beck, 2017, 252 s.

- 16) SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2012, 792 s.
- 17) ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, 256 s.
- 18) ŠÍNOVÁ, Renáta, PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana a kol. *Civilní proces: řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C.H. Beck, 2015, 384 s.
- 19) ŠTEVČEK, Marek a kol. *Civilný sporový poriadok: komentár*. Praha: C.H. Beck, 2016, 1544 s.
- 20) WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první, řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, 621 s.

b) Příspěvek ve sborníku

- 1) KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Význam judikatury při ustanovení opatrovníka účastníku civilního soudního řízení dle § 29 o.s.ř. In HAMULÁK, Ondrej (ed). *Fenomén judikatury v právu. Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2009*. Praha: Leges, 2010, s. 417–421.

c) Články z odborných časopisů

- 1) DVOŘÁK, Bohumil. K problematice procesního jednání právnických osob. *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 19, s. 649–655.
- 2) HRUBÁ, Eva. Postavení procesního opatrovníka posuzovaného v řízení o svéprávnosti. *Právo a rodina*, 2017, roč.19, č. 12, s. 1–7.
- 3) PJAČÍKOVÁ, Pavla. Spravedlnost či hra na spravedlnost? *Soudce*, 2006, roč.8, č.1, s.16–17.
- 4) SEDLÁČEK, Miroslav. K problematice procesního zastoupení na základě rozhodnutí soudu. *Soukromé právo*. 2018, roč. 6, č.6, s. 27–30.
- 5) SVOBODA, Karel. Předběžné prohlášení v praxi. *Právní rozhledy*. 2017, roč. 25, č. 15/16, s. 551–552.

d) Elektronické zdroje

- 1) Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, [online]. beck-online.cz, [cit. 29. března 2019]. Dostupné na <<http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mjzheyv6njrhfpwi6q&groupIndex=0&rowIndex=0>>.
- 2) Dôvodová správa k zákonu č. 160/2015 Z. z. civilný sporový poriadok, tlač 1333 [online]. nrsr.sk, [cit. 14. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5280>>.
- 3) Návrh věcného záměru civilního řádu soudního [online]. crs.justice.cz, [cit. 22. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz>>.

e) Legislativní akty

- 1) Zákon ze 1. srpna 1895 č. 113 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), ve znění pozdějších předpisů.
- 2) Zákon o soudním řízení v nesporných věcech právních, uvedený patentem č. 208/1854 ř. z. (nesporný patent), ve znění pozdějších předpisů.
- 3) Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- 4) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 328/1991 Sb., účinném ke dni 1. října 1991.
- 5) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- 6) Zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov.
- 7) Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 8) Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 9) Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.
- 10) Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 11) Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

- 12) Sdělení č. 10/2010 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- 13) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 14) Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.
- 15) Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- 16) Zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, v znení neskorších predpisov.

f) Soudní rozhodnutí

- 1) Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 9. října 1986, Cpj 227/85.
- 2) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 1999, sp. zn. 2 Cdon 680/97.
- 3) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2003, sp. zn. 21 Cdo 1503/2003.
- 4) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2005, sp. zn. 20 Cdo 2921/2004.
- 5) Usnesení Nejvyššího soudu se dne 17. května 2006, sp. zn. 20 Cdo 552/2006.
- 6) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2008, sp. zn. 26 Odo 1685/2006.
- 7) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. srpna 2012, sp. zn. 21 Cdo 2190/2011.
- 8) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. ledna 2015, sp. zn. 25 Cdo 2787/2014.
- 9) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. února 2015, sp. zn. 23 Cdo 3295/2014.
- 10) Usnesení Nejvyššího soudu se dne 12.dubna 2018, sp. zn. 21 Cdo 2646/2016.
- 11) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2018, sp. zn. 23 Cdo 1432/2018.

- 12) Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 2002, sp. zn. I. ÚS 559/2000.
- 13) Nález Ústavního soudu ze dne 9. prosince 2003, sp. zn. I. ÚS 554/02.
- 14) Nález Ústavního soudu ze dne 29. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 283/03.
- 15) Nález Ústavního soudu ze dne 31. března 2005, sp. zn. II. ÚS 629/04.
- 16) Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. února 2006, sp. zn. I. ÚS 561/05.
- 17) Nález Ústavního soudu ze dne 27.dubna 2009, sp. zn. IV. ÚS 2128/07-2.
- 18) Nález Ústavního soudu ze dne 19. října 2009, sp. zn. III. ÚS 1143/09.
- 19) Nález Ústavního soudu ze dne 22. listopadu 2012, sp. zn. II. ÚS 194/11.
- 20) Nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13-2.
- 21) Nález Ústavního soudu ze dne 4. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14.
- 22) Nález Ústavního soudu ze dne 21. dubna 2016, sp. zn. I. ÚS 3598/14.

- 23) Nález Ústavního soudu ze dne 31. května 2016, sp. zn. II. ÚS 2748/15.
- 24) Nález Ústavního soudu ze dne 12. července 2016, sp. zn. III.ÚS 2736/15.
- 25) Nález Ústavního soudu ze dne 24. listopadu 2016, sp. zn. II.ÚS 866/16.
- 26) Nález Ústavního soudu ze dne 5. prosince 2016, sp. zn. IV. ÚS 1580/16.
- 27) Nález Ústavního soudu ze dne 19. prosince. 2016, sp. zn. I. ÚS 3966/14.
- 28) Nález Ústavního soudu ze dne 6. března 2017, sp. zn. I. ÚS 3655/16.
- 29) Nález Ústavního soudu ze dne 25. dubna 2017, sp. zn. III. ÚS 3206/16.
- 30) Nález Ústavního soudu ze dne 5. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3038/16.
- 31) Nález Ústavního soudu ze dne 5. prosince 2017, sp. zn. IV. ÚS 1582/16.
- 32) Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. srpna 2018, sp. zn. II. ÚS 1170/18.
- 33) Nález Ústavního soudu ze dne 18. prosince 2018, sp. zn. II.ÚS 3040/16.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá zastoupením na základě rozhodnutí soudu v civilním soudním řízení se zaměřením na procesního opatrovníka při nebezpečí z prodlení ve sporném řízení. Začátek práce se zaměřuje na zastoupení v civilním soudním řízení, kde jsou zejména rozlišeny druhy a typy zastoupení a uveden historický exkurz zastoupení na základě rozhodnutí soudu. Následující část rozebírá procesní opatrovnictví a nebezpečí z prodlení. Dále jsou v práci analyzovány podmínky ustanovení opatrovníka ad hoc při nebezpečí z prodlení a komparace se slovenskou právní úpravou. Obsahem poslední kapitoly je osoba opatrovníka, výběr opatrovníka a v neposlední řadě možnosti nápravy vad při jeho ustanovení. Cílem práce je zhodnotit smysl a účel zastoupení na základě rozhodnutí soudu a poukázat na možné problémy, které při ustanovování opatrovníka mohou vzniknout.

Abstract

This diploma thesis is focused on representation in civil-court proceedings based on court decision. Emphasis is set on a procedural guardian during situations where danger in delay may occur. First chapter of the thesis deals with representation in civil-court proceedings and it mainly concentrates on types and categories of representation and includes historic excursion of representation based on court decision. Following part is dedicated to a procedural guardian and danger in delay. Third- and fourth-chapter analyses conditions required for appointment of ad hoc guardian in danger in delay situations and compares them to Slovakian law. The last chapter focuses on guardian as such – especially choice of the guardian and available remedies for wrongly appointed guardian. Objective of the thesis is to evaluate reasoning and purpose of representation based on court decision and point out problems which may occur during guardian's appointment.

Klíčová slova

civilní soudní řízení, nebezpečí z prodlení, opatrovník, opatrovník ad hoc, procesní způsobilost, ustanovit, účastník, zástupce, zastoupení, soud

Key words

civil proceedings, danger in delay, guardian, guardian ad hoc, procedural capacity, appoint, civil party, representative, representation, court